

BURMISTRZ RYK

**PROGRAM USUWANIA WYROBÓW
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
DLA GMINY RYKI
NA LATA 2011 – 2032**

Ryki, 2011 r.

Autor opracowania: Tomasz Furtak

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE.....	5
1.1. Podstawa prawna opracowania.....	5
1.2. Cel Programu.....	6
1.3. Podstawy metodyczne i struktura Programu	7
2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY RYKI.....	7
2.1. Położenie administracyjne.....	7
2.2. Ludność i osadnictwo.....	8
3. CHARAKTERYSTYKA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST.....	10
3.1. Szkodliwe oddziaływanie azbestu na zdrowie ludzi.....	10
3.2. Klasyfikacja i charakterystyka wyrobów zawierających azbest.....	11
4. PRAWNE ASPEKTY BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA I USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST.....	13
4.1. Obowiązki użytkowników wyrobów zawierających azbest wynikające z obowiązujących regulacji prawnych.....	13
4.2. Metody unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest.....	15
4.2.1. Składowiska odpadów zawierających azbest.....	15
4.2.2. Unieszkodliwianie innymi metodami.....	16
5. ZGODNOŚĆ PROGRAMU Z PRZEPISAMI PRAWNYMI ORAZ DOKUMENTAMI PROGRAMOWYMI I STRATEGICZNYMI.....	17
6. DIAGNOZA STANU	18
6.1. Rezultaty realizacji od roku 2007 „Planu usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Ryki”.....	18
6.2. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest.....	19
6.3. Zanieczyszczenie powietrza włóknami azbestu.....	20
7. CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	21
8. ZADANIA I HARMONOGRAM REALIZACJI CELÓW PROGRAMU NA LATA 2011-2032	21
8.1. Działania edukacyjno-informacyjne.....	21
8.2. Usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest.....	23
8.2.1. Usuwanie wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwianie	23
8.2.2. Usunięcie wyrobów zawierających azbest zgromadzonych na terenach posesji przed wejściem przepisów w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest w 2004 r.....	24
8.2.3. Likwidacja nielegalnych składowisk wyrobów azbestowych.....	24
9. HARMONOGRAM ZADAŃ.....	24
10. SZACUNKOWE KOSZTY REALIZACJI PROGRAMU.....	28
11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU.....	30
12. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM.....	34
13. MONITORING WDRAŻANIA PROGRAMU.....	37
14. EFEKTY PROGRAMU.....	40
14.1. Korzyści społeczne	41
14.2. Korzyści ekologiczne.....	41

14.3. Korzyści ekologiczne.....	41
15. WYKORZYSTANE MATERIAŁY I OPRACOWANIA.....	42
Załączniki.....	44

1. WPROWADZENIE

Zgodnie z postanowieniami zawartymi w dyrektywach Unii Europejskiej zarówno produkcja jak i obrót materiałami zawierającymi azbest jest zakazana. W drodze przyjętej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej rezolucji z dnia 19 czerwca 1997r. w sprawie programu wycofania azbestu z gospodarki, został opracowany „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”. „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” ukierunkowany jest na kontynuację i aktualizację celów i zamierzeń przyjętych w poprzednich dokumentach programowych w tym zakresie. Program przewiduje przeprowadzenie szeregu działań w zakresie usunięcia i unieszkodliwienia wyrobów azbestowych z terenu całego kraju. Realizacja Programu została przewidziana do roku 2032 z uwagi na przyjęty w 2002 r. co najmniej trzydziestoletni okres trwałości płyt azbestowo-cementowych i innych wyrobów zawierających azbest stosowanych w budownictwie.

„Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” przewiduje:

- do 2012 r. przeprowadzenie pełnej i rzetelnej inwentaryzacji oraz ustalenie rozmieszczenia terytorialnego azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- utworzenie i uruchomienie elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej do monitoringu usuwania wyrobów zawierających azbest,
- podjęcie prac legislacyjnych umożliwiających egzekwowanie obowiązków nałożonych na podmioty fizyczne i prawne oraz zasilanie danymi elektronicznego systemu monitorowania realizacji Programu,
- zwiększenie zaangażowania administracji samorządowej, szczególnie gmin.

Realizacja celów i zadań sformułowanych w tym Programie ma odzwierciedlenie w opracowanym „Programie usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu gminy Ryki na lata 2011-2032”.

W 2007 roku opracowany został „Plan usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Ryki” (Załącznik do Uchwały Nr VII/40/2007 Rady Miejskiej w Rykach z dnia 27 kwietnia 2007 r.). Celem Planu było zapewnienie ochrony zdrowia mieszkańców oraz ochrona powierzchni ziemi poprzez usuwanie ze środowiska wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Ryki. Plan określał głównie zasady udzielania pomocy finansowej osobom fizycznym niebędącym przedsiębiorcami w zakresie dofinansowywania przedsięwzięć związanych z wymianą lub likwidacją pokryć dachowych lub usunięciu wyrobów zawierających azbest zgromadzonych na działkach (przed wejściem przepisów w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest w 2004 r.).

1.1. Podstawa prawna opracowania

Problematykę azbestową reguluje w Polsce prawie 100 aktów prawnych. Prawidłowa realizacja Programu wymaga przestrzegania i stosowania niżej wymienionych aktów prawnych oraz dokumentów programowych:

- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest,

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska,
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach,
- Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032,
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010,
- Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego na lata 2009-2032,
- Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego 2011,
- Program ochrony środowiska wraz z Planem gospodarki odpadami dla gminy Ryki na lata 2010-2013 wraz z perspektywą do 2017 r.

Usunięcie wszystkich wyrobów zawierających azbest, z uwagi na potwierdzoną badaniami szkodliwość dla człowieka, ma zostać w Polsce przeprowadzona do końca 2032 roku. Horyzont czasowy czasu realizacji podzielono w Programie na trzy okresy podobnie jak w przypadku Planu Gospodarki Odpadami dla gminy Ryki oraz planów usuwania wyrobów azbestowych wyższego szczebla:

- 2011-2014; czteroletni okres planowania,
- 2015-2022; ośmioletni okres planowania,
- 2023-2032; czas pozostały do założonego terminu ostatecznego usunięcia wyrobów zawierających azbest.

1.2. Cel Programu

Nadrzędnym celem Programu jest

„zapewnienie ochrony zdrowia mieszkańców oraz ochrona powierzchni ziemi poprzez usunięcie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Ryki do roku 2032”.

Osiągnięcie celu nadrzędnego będzie możliwe dzięki realizacji celów operacyjnych przyjętych podobnie jak w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, jakimi są:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest do roku 2032,
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu,
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Program przewiduje zgrupowanie zadań w trzech blokach tematycznych:

- działań edukacyjno-informacyjnych,
- zadania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest,
- zarządzanie, monitorowanie i koordynacja Programu.

Postawione cele wpisują się w cele polityki ekologicznej państwa, województwa lubelskiego, powiatu ryckiego i gminy Ryki. Ponadto, cele zharmonizowane są z wymaganiami Unii Europejskiej, która wspiera poprawę stanu środowiska w krajach członkowskich poprzez współfinansowanie projektów mających za zadanie poprawę jakości środowiska.

Program ma formułę otwartą co oznacza, że winien być korygowany i uszczegóławiany nie rzadziej niż co cztery lata.

1.3. Podstawy metodyczne i struktura Programu

Przy opracowywaniu Programu odniesiono się do obowiązujących wymagań formalnych zawartych w odpowiednich regulacjach prawnych związanych z ochroną środowiska i gospodarką odpadami, a w szczególności wyrobami zawierającymi azbest. Wiele elementów budujących Program zaczerpnięto z odpowiednich polityk, programów i planów sektorowych o randze krajowej, wojewódzkiej i powiatowej. Wykorzystano także Wytyczne dotyczące opracowania lub aktualizacji programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla jednostek samorządu terytorialnego przystępujących do udziału w Projekcie pt. „Pilotażowy system gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego wzmocniony sprawnym monitoringiem ilości oraz kontroli ich usuwania i unieszkodliwiania” opracowane przez Urząd Marszałkowski w Lublinie (2010).

W strukturze Programu wyróżnia się następujące części:

- wprowadzenie,
- ogólna charakterystyka przyrodnicza oraz społeczno – gospodarcza gminy,
- charakterystyka wyrobów zawierających azbest wraz z identyfikacją zagrożeń dla zdrowia i życia ludzi oraz zagrożeń dla środowiska naturalnego,
- prawne aspekty bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest wraz z opisem dopuszczalnych metod unieszkodliwiania tych odpadów,
- diagnoza ilości i jakości wyrobów zawierających azbest na terenie gminy wykonana na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji,
- cele i kierunki działań,
- harmonogram planowanych działań proekologicznych,
- mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe,
- monitoring wraz ze wskaźnikami oceny realizacji Programu na terenie gminy,
- streszczenie w języku niespecjalistycznym,
- załączniki.

Program jest zgodny z następującymi dokumentami krajowymi, regionalnymi i gminnymi:

- Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032,
- Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego na lata 2009-2032,
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010,
- Plan Gospodarki Odpadami dla województwa lubelskiego 2011,
- Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Ryki na lata 2010-2013 z perspektywą do 2017 r.,

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY RYKI

2.1. Położenie administracyjne

Gmina Ryki leży w zachodniej części województwa lubelskiego, w powiecie ryckim na granicy z województwem mazowieckim. Gmina Ryki zajmuje powierzchnię

161,7 km², co stanowi 26,3% powierzchni powiatu, z czego powierzchnia miasta Ryki wynosi 27,4 km² (16,9% powierzchni jednostki organizacyjnej miasta i gminy Ryki) a pozostałą część zajmuje teren wiejski gminy (83,1% powierzchni).

Gmina Ryki graniczy z:

- od północy z gminą Kłoczew,
- od północnego zachodu z gminą Trojanów (województwo mazowieckie),
- od południa z gminami: Puławy i Żyrzyn,
- od południowego-zachodu z miastem Dęblin i gminą Stężycza,
- od wschodu z gminami Ułęż i Nowodwór.

W skład gminy Ryki wchodzi miasto Ryki i 30 sołectw: Bobrowniki, Brusów, Budki-Kruków, Chrustne, Edwardów, Janisze, Falentyń część Leopoldowa, Karczmiska część Leopoldowa, Nowiny – Rososz obejmujące część Leopoldowa – przysiółki Nowiny i Chudów, Kleszczówka, Krasnoglina, Lasocin, Lasoń, Moszczanka, Niwa Babicka, Nowa Dąbia, Nowy Bazanów, Nowy Dęblin, Ogonów, Oszczywik, Ownia, Podwierzbie, Potok, Rososz, Sędowice, Sierskowola, Stara Dąbia, Stary Bazanów, Swaty obejmujące Swaty i przysiółek Kazimierzyn, Zalesie obejmujące Zalesie i Zalesie – Kolonia.

Podstawowymi funkcjami miasta i gminy Ryki są funkcje administracyjne (siedziba Urzędu Miejskiego, Starostwa Powiatowego, Sądu Rejonowego, Prokuratury Rejonowej, Urzędu Skarbowego, Powiatowego Urzędu Pracy, Komendy Powiatowej Policji, Komendy Powiatowej Straży Pożarnej, PZU, KRUS, ZUS, ARiMR oraz banków i szkół), gospodarcze (przemysł, głównie przetwórstwo owocowo – warzywne: "Polski Ogród Sp. z o.o.", rolnictwo specjalizujące się w hodowli trzody chlewnej i bydła, w uprawach dominują zboża i ziemniaki, w ogrodnictwie - uprawy truskawek, malin, porzeczek, wiśni oraz warzyw), usługowe (obsługa tranzytowa ruchu na trasie Warszawa - Lublin, obsługa lokalna mieszkańców – funkcja handlu, mieszkaniowa, oświaty, służby zdrowia, usług bytowych, wypoczynku i kultury).

2.2. Ludność i osadnictwo

Gminę Ryki zamieszkuje 20 505 osób (stan na 31.12.2009 r.), co stanowi 35,1% ludności powiatu ryckiego, z czego w mieście Ryki zamieszkuje 9 688 osób (47,3% ludności) a na terenach wiejskich (gminy Ryki) - 10 817 osób (52,7% ludności). Na 100 mężczyzn przypada średnio 103 kobiet (w mieście 107, na obszarze wiejskim 99).

Tab. 1. Ludność gminy Ryki w latach 2003-2009

Wyszczególnienie	miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Liczba ludności i przyrost naturalny								
Ludność ogółem (stałe miejsce zameldowania, stan na 31.12)	osoba	20 748	20 725	20 743	20 673	20 607	20 543	20 505
Ludność w mieście (stałe miejsce zameldowania, stan na 31.12)	osoba	9 862	9 832	9 800	9 767	9 767	9 715	9 688

Ludność na wsi (stałe miejsce zameldowania, stan na 31.12)	osoba	10 882	10 881	10 878	10 916	10 861	10 829	10 817
--	-------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

źródło: Główny Urząd Statystyczny 2010, Baza Danych Regionalnych 2010

Średnia gęstość zaludnienia w mieście Ryki wynosi 354 osób/km² a na terenach wiejskich – 80 osób/km².

W gminie dominuje zabudowa jednorodzinna, zagrodowa, rozproszona, z głównymi skupiskami zabudowy przy ciągach komunikacyjnych. Stopień koncentracji zabudowy jest zróżnicowany. W gminie Ryki zaobserwowano następujące rodzaje zabudowy osadniczej:

- zabudowa zwarta skupiona występująca na południu i wschodzie gminy,
- zabudowa luźna skupiona wzdłuż ciągów komunikacyjnych, głównie w północno- wschodniej i północnej części gminy,
- zabudowa luźna rozproszona występująca w północno-zachodniej części gminy.

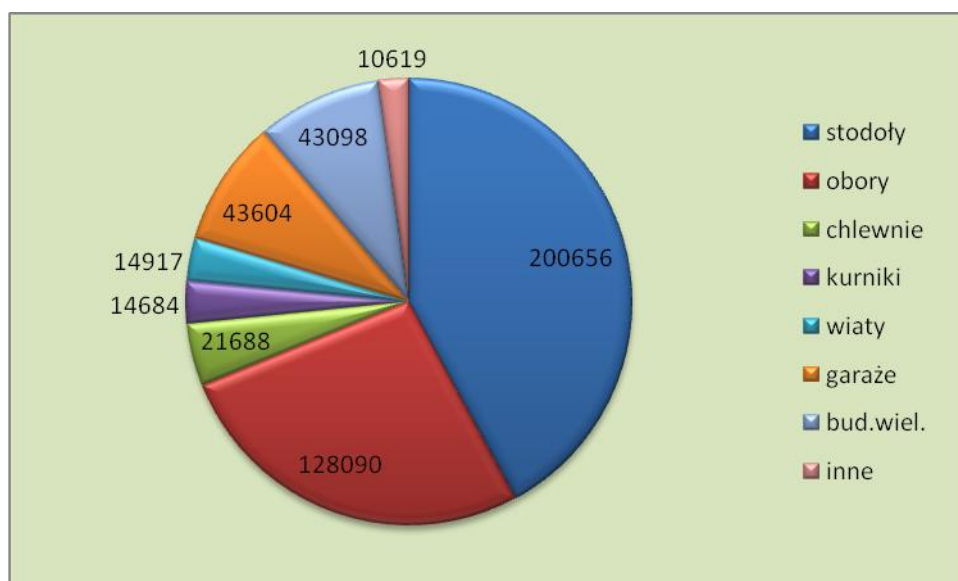
Miasto Ryki cechuje zwarta zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna wysoka oraz jednorodzinna skupiona w centralnej części miasta. Natomiast na obrzeżach występuje zabudowa jednorodzinna zwarta skupiona wzdłuż ciągów komunikacyjnych.

Według danych pochodzących ze Spisu Rolnego (2002) oraz Spisu Budynków i Mieszkań (2002) na terenie gminy znajduje się ponad 1 mln m² powierzchni budynków mieszkalnych i gospodarskich (tab. 2 i 3) oraz ryc.1. Można oszacować, że powierzchnia pokryć dachowych budynków na terenie gminy wynosi około 1,2-1,3 mln m².

Tab. 2. Powierzchnia budynków gospodarskich w gminie Ryki (w m²)

obszar	ogółem	stodoły	obory	chlewnie	kurniki	wiaty	garaże	bud.wiel.	inne
Ryki	561 954	227071	142466	23016	24278	18302	49468	58176	19177
Ryki miasto	84 598	26415	14376	1328	9594	3385	5864	15078	8558
Ryki gmina	477 356	200656	128090	21688	14684	14917	43604	43098	10619

źródło: Spis Rolny, 2002; Spis Budynków i Mieszkań, 2002

Ryc.1. Struktura powierzchni budynków gospodarskich w gminie Ryki

Tab. 3. Powierzchnia budynków w gminie Ryki (w m²)

Obszar	Budynki mieszkalne	Budynki gospodarskie	Razem
Ryki	445 630	561 954	1 007 584
Ryki miasto	214 917	84 598	299 515
Ryki gmina	230 713	477 356	708 069

źródło: Spis Rolny, 2002; Spis Budynków i Mieszkań, 2002

3. CHARAKTERYSTYKA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

3.1. Szkodliwe oddziaływanie azbestu na zdrowie ludzi

Chorobotwórcze działanie azbestu jest wynikiem wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Ryzyko wynikające dla zdrowia z wchłaniania drogą pokarmową jest znikome.

Azbest jest groźny, gdy jego włókna przedostają się do powietrza. Może się tak stać w wyniku wpływu różnych czynników:

- korozji płyt azbestowo-cementowych,
- uszkodzeń mechanicznych, złamań, pęknięć, kruszenia powstałych przy rozbiórkach,
- demontażu lub uszkodzeń innych wyrobów azbestowych takich jak izolacje, ścianki ogniotrwałe, części instalacji elektrycznych i ciepłowniczych.

Największym zagrożeniem dla organizmu ludzkiego stwarzają włókna, które przenikają do pęcherzyków płucnych. Mają one średnicę mniejszą niż 3 µm i długość powyżej 5 µm. Na występowanie i typ zachorowań wpływa rodzaj azbestu, wymiary tworzących go włókien i czas trwania narażenia. Cechą szczególną azbestu jest to, że włókna gromadzą się i pozostają w tkance płucnej w ciągu całego życia, powodując zmiany chorobotwórcze czasami po kilkudziesięciu latach.

Pojawienie się zmian chorobowych będących następstwem ekspozycji na pył azbestu jest zależne od rodzaju ekspozycji. W narażeniu na pył azbestu wyróżnia się ekspozycję:

- zawodową,
- parazawodową,
- domową
- środowiskową.

Narażenie zawodowe na pył azbestowy może być przyczyną pylicy azbestowej (azbestozy), łagodnych zmian opłucnowych, nowotworu płuca i międzybłonników. W ekspozycji parazawodowej i środowiskowej na pył azbestu praktycznie głównym skutkiem jest międzybłonnik opłucnej. W zależności od poziomu ekspozycji obserwowany jest wzrost ryzyka nowotworu płuc.

3.2. Klasyfikacja i charakterystyka wyrobów zawierających azbest

Azbest szeroko stosowany był w kilku dziedzinach gospodarki, przede wszystkim w budownictwie, ale także w energetyce, transporcie i przemyśle chemicznym. Najważniejszymi zastosowaniami azbestu są:

- wyroby azbestowo-cementowe produkowane z azbestu chryzotylowego i amfibolowych, takie jak: pokrycia dachowe, rury ciśnieniowe, płyty okładzinowe i elewacyjne zawierające od 10-35% azbestu;
- wyroby izolacyjne stosowane do izolacji kotłów parowych, wymienników ciepła, zbiorników, przewodów rurowych oraz ubrań i tkanin ognioodpornych. Zawierają one w zależności od przeznaczenia od 75 do 100% azbestu, głównie chryzotylu;
- wyroby uszczelniające: tektury, płyty azbestowo-kauczukowe, szczeliwa plecione,
- wyroby cierne, takie jak: okładziny cierne i taśmy hamulcowe stosowane do różnego typu hamulców,
- wyroby tekstylne: sznury i maty,
- wyroby hydroizolacyjne: lepiki asfaltowe, kity uszczelniające, asfalty drogowe uszlachetnione, zaprawy gruntujące, papa dachowa, płytki podłogowe, zawierające od 20 do 40% azbestu.

Wyroby zawierające azbest są zaliczane do dwóch klas w zależności od zawartości w nich azbestu, gęstości oraz stosowanego spoiwa.

Klasa I obejmuje wyroby o gęstości objętościowej mniejszej od 1000 kg/m³, określane jako „miękkie”, zawierające powyżej 20% (do 100%) azbestu. Wyroby te łatwo ulegają uszkodzeniom mechanicznym, czemu towarzyszy znaczna emisja włókien azbestu do otoczenia. Najczęściej stosowanymi w tej klasie były wyroby tekstylne z azbestu używane przez pracowników w celach ochronnych, koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury uszczelnikowe m.in. w sprzęcie AGD, płytki podłogowe PCV oraz materiały i wykładziny cierne.

Klasa II obejmuje wyroby o gęstości objętościowej powyżej 1000 kg/m³ definiowane jako „twarde”, zawierające poniżej 20% azbestu. W wyrobach tych włókna azbestu są mocno związane, a w przypadku mechanicznego uszkodzenia (np. pęknięcia) ma miejsce stosunkowo niewielka emisja azbestu do otoczenia w porównaniu z wyrobami klasy I. Natomiast niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzi i środowiska stwarza mechaniczna obróbka tych wyrobów (cięcie, wiercenie otworów) oraz rozbijanie w wyniku zrzucania z wysokości w trakcie prac remontowych. Do klasy tej należy zaliczyć wyroby, które dominują na terenie gminy: płyty faliste azbestowo-cementowe oraz płyty płaskie „caro” jako pokrycia dachowe. Występują także płyty płaskie wykorzystywane jako elewacje budynków wielokondygnacyjnych, a także rury służące do instalacji wodnych i kanalizacyjnych oraz jako przewody kominowe.

Poniżej przedstawiono charakterystykę wyrobów zawierających azbest, ich parametry techniczne oraz miejsca stosowania (tab. 5 i 6)

Płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie

W skład tej grupy wyrobów zawierających azbest wchodziły płyty następujących rodzajów:

- płyty azbestowo-cementowe prasowane płaskie okładzinowe,
- płyty azbestowo-cementowe prasowane płaskie (zw. „szablonami” lub płytkami „caro”),
- płyty azbestowo-cementowe płaskie autoklawizowane (typu „kolorys” z włóconą w powierzchnię licową posypką oraz „acekol” z posypką i barwną powłoką lakierniczą).

Wymiary płyt płaskich azbestowo-cementowych stosowanych w budownictwie (wyroby o kształcie prostokątnym) przedstawiono w tabeli 4.

Tab. 4. Wymiary płyt płaskich azbestowo-cementowych stosowanych w budownictwie

Rodzaj płyt	Wymiary [mm]		
	długość	szerokość	grubość
Prasowane płaskie okładzinowe	1500	1200	6
Prasowane płaskie „caro”*	400	400	4
Płaskie nieprasowane autoklawizowane	2500	800	6

*z dwoma ściętymi naprzeciwległymi rogami

źródło: Poradnik dla użytkowników wyrobów azbestowych, 2008, Ministerstwo Gospodarki

Płyty azbestowo-cementowe faliste dla budownictwa

W tej grupie wyrobów znajdują się płyty faliste azbestowo-cementowe nieprasowane i gąsiorzy azbestowo-cementowe nieprasowane.

W zależności od kształtu i wymiarów rozróżnia się następujące typy płyt i gąsiorów:

- NF-9 – płyta niskofalista o 9 falach,

- WF-6 – płyta wysokofalista o 6 falach,
- GZG-N – gąsior zawiasowo-falisty górny o niskiej fali,
- GZD-N – gąsior zawiasowo-falisty dolny o niskiej fali,
- GZG-W – gąsior zawiasowo-falisty górny o wysokiej fali,
- GZD-W – gąsior zawiasowo-falisty dolny o wysokiej fali.

Parametry wymiarowe azbestowo-cementowych płyt falistych i gąsiorów zestawiono w tabeli 5.

Tab. 5. Wymiary płyt falistych i gąsiorów azbestowo-cementowych stosowanych w budownictwie

Typ płyt/gąsiorów	Wymiary [mm]				
	Płyt/gąsiorów			Fal płyt/gąsiorów	
	Długość	szerokość	grubość	szerokość	wysokość
NF-9	1250 1875 2500	1120	6	130	30
WF-6	1250 1875 2500	1097	6	177	51
GZG-N	370	1120	6	154	30
GZD-N	360	1120	6	134	30
GZG-W	380	1097	6	150	51
GZD-W	370	1097	6	130	51

źródło: Poradnik dla użytkowników wyrobów azbestowych, 2008, Ministerstwo Gospodarki

4. PRAWNE ASPEKTY BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA I USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

4.1. Obowiązki użytkowników wyrobów zawierających azbest wynikające z obowiązujących regulacji prawnych

Użytkownikiem wyrobów zawierających azbest jest każda osoba fizyczna lub prawna użytkująca przedmiot lub obiekt, pomieszczenie lub przestrzeń, gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest. Ponieważ azbest jest substancją rakotwórczą, uznaną powszechnie za wysoce szkodliwą dla zdrowia, to posiadanie prawa własności obiektów lub przestrzeni zawierających tę substancję rodzi szczególne obowiązki prawne dla właścicieli, a także dla tych użytkowników, na których te obowiązki zostały przenoszone na drodze prawnej (np. dzierżawy wieczystej).

Przepisy regulujące obowiązki właścicieli obiektów i miejsc z wyrobami zawierającymi azbest to:

- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 roku w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających

azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest,

- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest; zmienione rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

W celu zapobiegania negatywnym oddziaływaniom na środowisko mogącym powstawać podczas użytkowania wyrobów zawierających azbest, a także demontażu i transportu odpadów, należy postępować zgodnie z wymienionymi poniżej procedurami, wynikającymi z obowiązującego prawa. Przytoczono je za „Poradnikiem dla użytkowników wyrobów azbestowych”(Ministerstwo Gospodarki, 2008). Poniżej przedstawiono procedury bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, które zawierają szczegółowe obowiązki i sposoby postępowania właścicieli, zarządców oraz wykonawców prac (także załącznik1).

GRUPA I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.

Procedura 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji i urządzeń oraz terenów, gdzie znajduje się azbest. Procedura dotyczy więc bezpiecznego ich użytkowania. Zakres procedury obejmuje okres posiadania budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu – niezależnie od ich wielkości lub stanu, jeżeli znajdują się tam wyroby zawierające azbest.

Procedura 2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierającymi azbest z obiektów lub terenów.

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli instalacji lub urządzeń oraz terenów z wyrobami zawierającymi azbest – przed i w czasie wykonywania prac usuwania lub zabezpieczania takich wyrobów. Zakres procedury obejmuje okres od podjęcia decyzji o zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, do zakończenia tych robót i uzyskania stosownego oświadczenia wykonawcy prac.

GRUPA II. Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierającymi azbest - wytwórców odpadów niebezpiecznych.

Procedura 3. Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierającymi azbest. Celem procedury jest przedstawienie zasad postępowania podczas prac przygotowawczych do usuwania wyrobów

zawierających azbest lub ich zabezpieczenia. Zakres procedury obejmuje całokształt prac oraz postępowania dotyczącego przygotowania do zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

Procedura 4. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierającymi azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych wraz z oczyszczeniem obiektu, terenu, instalacji. Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest – będących, w rozumieniu ustawy o odpadach – wytwórcami odpadów niebezpiecznych. Zakres procedury obejmuje okres od rozpoczęcia do zakończenia prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem budynku, budowli lub instalacji lub urządzenia i terenu z pozostałości azbestu.

GRUPA III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 5. Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierającymi azbest.

GRUPA IV. Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 6. Składowanie odpadów na składowiskach lub wydzielonych kwaterach do wyłącznego składowania odpadów zawierającymi azbest.

Szczegółowy opis procedur został zamieszczony w załączniku 1, a także opisany w „Informatorze o przepisach i procedurach dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest” (Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, 2003), zaktualizowany w „Poradniku dla użytkowników wyrobów azbestowych” (Ministerstwo Gospodarki, 2008).

4.2. Metody unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest

4.2.1. Składowiska odpadów zawierających azbest

W *Programie* określono, że do zdeponowania na składowiskach w latach 2011-2032 będzie około 884 039m² tj. 9 724 Mg odpadów zawierających azbest z obszaru gminy Ryki.

Obecnie na terenie woj. lubelskiego znajdują się trzy składowiska, gdzie można składować odpady zawierające azbest:

- składowisko w Kraśniku,
- składowisko w Poniatowej Wsi,
- składowisko w Srebrzyszczu.

Składowisko w Kraśniku administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Usług Wodno-Budowlanych „WOD-BUD” Sp. z o.o. (adres: 23-200 Kraśnik, ul. Piłsudskiego 12/1, tel. w

sprawie demontażu i składowania azbestu 81 825-26-05). Jest to składowisko odpadów komunalnych z wydzielonymi 2 kwaterami. Składowane są odpady azbestowe od kodach 17 06 01 i 17 06 05. W latach 2003-2005 odpady azbestowe składowano na składowisku stałych odpadów niebezpiecznych, natomiast od roku 2005 są one składowane na składowisku przeznaczonym tylko dla odpadów azbestowych.

Składowisko w Poniatowej Wsi administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Poniatowej Wsi (adres: 23-320 Poniatowa, ul. Młodzieżowa 4;

Jest to składowisko odpadów przemysłowych niebezpiecznych, na którym składowane są azbestowe od kodach 17 06 01 i 17 06 05. Składowisko jest bliskie wypełnienia deponowanymi odpadami.

Składowisko Odpadów Azbestowych w miejscowości Srebrzyszcze należy do Przedsiębiorstwa Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. w Chełmie (adres 22-100 Chełm, ul. Ks. P.Skargi 11, tel. 82 562-50-20). Jest to składowisko odpadów niebezpiecznych, na którym można unieszkodliwiać odpady azbestowe od kodach 17 06 01 i 17 06 05. Kwatera do składowania została wybudowana w grudniu 2008 r., a przekazana do eksploatacji w lutym 2009 r. W ciągu jednego roku może być unieszkodliwionych metodą D5 i D15 6 tys. Mg odpadów azbestowych od kodach 17 06 01 i 17 06 05 (po 3 tys. Mg).

Według „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego na lata 2009-2032” można będzie wykorzystać jako miejsca potencjalnego składowania odpadów azbestowych:

- wyrobiska na terenie Cementowni Rejowiec,
- Łasków, gmina Mircze,
- ZZO Rogóźno w ramach Stowarzyszenia Gmin Powiatu Tomaszowskiego,
- Łukowisko, gmina Miedzyrzec Podl.,
- Włodawa,
- Lebedziew, gmina Terespol.

Ponadto zgodnie ze zmianami wprowadzonymi do *Programu* (2010 r.) przewiduje się składowanie odpadów zawierających azbest w podziemnych składowiskach w kopalni węgla kamiennego Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A.

Nie planuje się i nie jest też uwzględniona w żadnych dokumentach planistycznym budowa składowiska odpadów zawierających azbest na terenie gminy Ryki.

4.2.2. Unieszkodliwianie innymi metodami

Unieszkodliwianie wyrobów azbestowych innymi metodami niż składowanie m.in. w techniki plazmowe są obecnie kilkukrotnie droższe i trudno dostępne.

5. ZGODNOŚĆ PROGRAMU Z PRZEPISAMI PRAWNYMI ORAZ DOKUMENTAMI PROGRAMOWYMI I STRATEGICZNYMI

„Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Ryki na lata 2011-2032” jest opracowany na podstawie obowiązujących aktów prawnych oraz dokumentów programowych i strategicznych (krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych).

Poniżej przedstawiono spójność Programu ze strategicznymi kierunkami wyznaczonymi w:

- „Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010”; w KPGO 2010 sporządzony w roku 2006 założono sukcesywne osiąganie celów określonych w przyjętym w dniu 14 maja 2003 przez Radę Ministrów „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” przewidzianym do 2032 r., który został poddany aktualizacji w 2007 r.
- „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”; w Programie usuwania wyrobów azbestowych dla gminy Ryki przyjęto trzy główne cele oraz trzy z pośród pięciu bloków tematycznych zawartych w POKzA (zadania legislacyjne i działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia, w tym działalność Ośrodka Referencyjnego Badań i Oceny Ryzyka Zdrowotnego Związanych z Azbestem – nie zostały ujęte w Programie gminnym).
- „Plan gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2011” uchwalony w dniu 27 października 2008 roku przez Sejmik Województwa Lubelskiego (Uchwała Nr XXV/435/08); w Planie sformułowano pięć zadań, z których cztery mają zastosowanie w Programie dla gminy Ryki:
 - informowanie społeczeństwa o zagrożeniu zdrowia ludzi przy samodzielnym usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
 - zapewnienie finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest przez fundusze ochrony środowiska,
 - monitoring prawidłowego postępowania z odpadami zawierającymi azbest, szczególnie wśród indywidualnych posiadaczy i firm zajmujących się demontażem wyrobów budowlanych zawierających azbest,
 - wspieranie inicjatyw zmierzających do usuwania wyrobów budowlanych zawierających azbest.
- „Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego na lata 2009-2032”, zgodność horyzontu czasowego, celów oraz zadań,
- „Plan gospodarki odpadami dla powiatu ryckiego na lata 2010-2013 z perspektywą do roku 2017”, PGO dla powiatu ryckiego w harmonogramie zadań przewiduje „Usuwanie wyrobów azbestowych” w dwóch horyzontach czasowych, krótkoterminowym 2010-2013 oraz długoterminowym 2014-2032.
- Program ochrony środowiska wraz z Planem gospodarki odpadami dla gminy Ryki na lata 2010-2013 z perspektywą do 2017 r.; Określa on zasady udzielania pomocy finansowej osobom fizycznym w zakresie demontażu, odbioru i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest na składowisku odpadów

niebezpiecznych przez Urząd Miejski w Rykach. Plan usuwania wyrobów zawierających azbest jest i będzie realizowany w oparciu o własne środki budżetowe, pozyskane pozabudżetowe, w tym WFOŚiGW oraz środki mieszkańców. W harmonogramie zadań w zakresie gospodarki odpadami w gminie Ryki na lata 2010-2013 z perspektywą do 2017 r. określono Cel 2, zadanie 8, Usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest, dla którego określono finansowanie w kwocie 800 tys. zł.

W ramach celów przedstawiono 5 priorytetów ekologicznych. Najpilniejszymi zadaniami na terenie gminy Ryki, do wykonania w perspektywie lat 2010-2017 jest uporządkowanie gospodarki odpadami (w tym głównie komunalnymi).

6. DIAGNOZA STANU

6.1. Rezultaty realizacji od roku 2007 „Planu usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Ryki”

Uchwalony 27 kwietnia 2007 roku „Plan usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Ryki” określa zasady udzielania pomocy finansowej osobom fizycznym niebędącym przedsiębiorcami na pokrycie kosztów związanych z wymianą lub likwidacją pokryć dachowych na budynkach mieszkalnych i gospodarczych. Działania podjęte przez Gminę przyniosły pozytywne rezultaty w postaci usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy. Jednak tempo usuwania odpadów azbestowych jest obecnie niewystarczające i nie pozwala osiągnąć zamierzonego celu jakim jest **„oczyszczenie obszaru gminy Ryki z odpadów zawierających azbest do roku 2032”**.

Tab. 6. Wielkość usuniętych wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Ryki w latach 2007-2010 (w Mg)

L.p.	Rok	Ilość usuniętych pokryć dachowych zawierających azbest w Mg	w tym demontaż w m ²
1.	2007	44,7	720,5
2.	2008	59,8	2 494,2
3.	2009	92,0	1381,8
4.	2010	156,2	2 442,0

źródło: Dane Urzędu Miejskiego w Rykach, 2010

W latach 2007-2010 z terenu gminy unieszkodliwiono 352,7 Mg wyrobów zawierających azbest.

Działania podjęte przez gminę w celu usuwania wyrobów zawierających azbest polegały na:

- dofinansowanie kosztów usuwania wyrobów zawierających azbest, głównie pokryć dachowych na budynkach mieszkalnych i gospodarskich; *Plan usuwania wyrobów zawierających azbest* jest i będzie realizowany w oparciu o własne środki budżetowe, pozyskane pozabudżetowe, w tym WFOŚiGW oraz środki mieszkańców,

- upowszechnianie wiedzy dotyczącej szkodliwości azbestu oraz procedur bezpiecznego postępowania przy użytkowaniu oraz usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
- szacunkowe określenie ilości pokryć dachowych na terenie gminy w oparciu o informacje od sołtysów,
- w 2010-2011 sporządzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest,
- w 2010-2011 sporządzenie „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Ryki w latach 2011-2032”.

6.2. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest

Na podstawie sporządzonej inwentaryzacji „z natury” wyrobów zawierających azbest w okresie X.2010-IV.2011 r. ustalono, że na terenie gminy znajduje się 884 039 m² tj. 9724 Mg (przyjmując 1 m² płyty azbestowej = 11 kg). Wyroby te zakwalifikowano w przeważającej wielkości do pokryć dachowych, na które składają się: płyty faliste 843 104 m² oraz płyty płaskie „caro” 40 935 m². Szczegółowe dane według sołectw gminy z uwzględnieniem liczby obiektów oraz powierzchni pokryć z wyrobami azbestowymi na budynkach mieszkalnych i gospodarskich przedstawia tabela 7.

Tab. 7. Wielkość wyrobów azbestowych na terenie gminy Ryki

Sołectwo	Liczba obiektów	Powierzchnia w m ² budynków mieszkalnych	Powierzchnia w m ² budynków gospodarczych	Powierzchnia ogółem w m ²
Bobrowniki	212	9 512	11 808	21 320
Brusów	153	5 507	17 578	23 085
Budki-Kruków	145	4 433	16 960	21 393
Chrustne	108	3 948	15 246	19 194
Edwardów	77	2 398	11 144	13 542
Janisze	46	1 437	5 529	6 966
Falentyn część Leopoldowa	134	6 526	10 049	16 575
Karczmiska część Leopoldowa	333	12 486	26 318	38 804
Nowiny – Rososz obejmujące część Leopoldowa – przysiółki Nowiny i Chudów	86	2 764	7 909	10 673
Kleszczówka	104	3 961	6 467	10 428
Krasnogiłny	82	4 973	5 586	10 559
Lasocin	106	3 152	13 598	16 750
Lasoń	53	1 828	4 991	6 819
Moszczanka	196	8 295	1 609	9 904
Niwa Babicka	166	5 446	24 854	30300
Nowa Dąbia	191	7 300	29 171	36 471
Nowy Bazanów	200	8 901	23 976	32 877

Nowy Dęblin	48	2 086	4 144	6 230
Ogonów	63	1 942	7 762	9 704
Oszczywik	201	5 581	22 243	27 824
Ownia	305	8 721	45 455	54 176
Podwierzbie	184	5 986	15 210	21 196
Połok	53	2 171	7 702	9 873
Rososz	473	15 542	48 602	64 144
Sędowice	183	4 949	20 383	25 332
Sierskowola	254	9 268	22 842	32 110
Stara Dąbia	128	3 901	14 648	18 549
Stary Bazanów	285	8 957	33 297	42 254
Swaty obejmujące Swaty i przysiółek Kazimierzyn	595	20 319	78 387	98 706
Zalesie obejmujące Zalesie	99	4 614	8 727	13 341
Zalesie – Kolonia	61	2 071	8 651	10 722
Gmina Ryki	5 324	188 975	570 846	759 821
Miasto Ryki	1 030	66 540	57 678	124 218
Razem	6 354	255 515	628 524	884 039

źródło: na podstawie inwentaryzacji przeprowadzonej z natury w okresie X.2010-IV.2011

6.3. Zanieczyszczenie powietrza włóknami azbestu

Ze względu na swoje właściwości i praktycznie niezniszczalność azbest wprowadzony do środowiska utrzymuje się w nim przez czas niemal nieograniczony.

Do źródeł zanieczyszczeń związanych z działalnością człowieka należy zaliczyć:

- nieruchomości, obiekty, urządzenia, instalacje lub inne miejsca, w których użytkowane są wyroby azbestowe, w szczególności podczas ich usuwania,
- „dzikie wysypiska” odpadów zawierających azbest,
- obiekty i tereny związane z wytwarzaniem i magazynowaniem odpadów zawierających azbest (nie występują na terenie gminy).

Biorąc pod uwagę zanieczyszczenie środowiska i zagrożenie zdrowia ludności, największy problem stanowi emisja włókien azbestu z ulegających korozji wyrobów azbestowo-cementowych oraz emisja włókien azbestu wynikająca z nieprawidłowo prowadzonego demontażu, transportu i składowania wyrobów zawierających azbest.

Z pomiarów Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi wynika, że na obszarze powiatu ryckiego stężenie włókien azbestu w powietrzu atmosferycznym mieści się w przedziale 500-999 wł/m^3 powietrza. Średnie stężenie włókien azbestu na terenie kraju oszacowano na 549 wł/m^3 powietrza. Przy przyjęciu jako akceptowalnej granicy do 1000 wł/m^3 powietrza nie zostały obecnie przekroczone normy na terenie gminy Ryki.

7. CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Założenia wyjściowe do opracowania „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z obszaru gminy Ryki w latach 2011-2032” opierają się na uwarunkowaniach zewnętrznych (dokumenty: Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2012; Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego na lata 2009-2032) oraz uwarunkowaniach wewnętrznych wynikających z zamierzeń rozwojowych gminy, determinujących przyszły kształt rozwoju gospodarczego, społecznego a także środowiskowo-przestrzennego gminy Ryki oraz możliwościach finansowego wsparcia właścicieli nieruchomości usuwających wyroby zawierające azbest.

W Programie zostają przyjęte podobne cele jak w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, a mianowicie:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu,
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Program przewiduje zgrupowanie zadań w trzech blokach tematycznych:

- działania edukacyjno-informacyjne obejmujące: działania skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji samorządowej oraz właścicieli/zarządców/użytkowników nieruchomości, w obrębie których znajdują się wyroby azbestowe; opracowanie materiałów informacyjnych i edukacyjnych.
- zadania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest obejmujące: usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, oczyszczanie terenów nieruchomości, oczyszczanie obiektów użyteczności publicznej, miejsc publicznych; zadanie wspierające, w tym wsparcie finansowe: opracowanie programu usuwania wyrobów zawierających azbest oraz jego aktualizacje.
- zarządzanie, koordynacja oraz monitoring realizacji Programu w postaci uaktualniania bazy azbestowej na stronie internetowej www.bazaazbestowa.pl.

8. ZADANIA I HARMONOGRAM REALIZACJI CELÓW PROGRAMU NA LATA 2011–2032

8.1. Działania edukacyjno-informacyjne

Usuwanie wyrobów zawierających azbest to zadanie rodzące nie tylko poważne problemy ekonomiczne, ale także społeczne. Często wiedza społeczna o problemach jakie wynikają ze stosowania wyrobów zawierających azbest jak i możliwościach zastosowania skutecznych rozwiązań jest niewystarczająca. Dlatego też należy podjąć konkretne działania informacyjno-edukacyjne w tym zakresie.

Informacja kierowana do mieszkańców gminy musi być stała, docierająca do wszystkich grup społecznych, zrozumiała i wyprzedzająca nieprawdziwe opinie prowadzące do lekceważenia lub wyolbrzymiania wpływu azbestu na środowisko.

Ważnym segmentem odbiorców, obok właścicieli obiektów i przedsiębiorców, są lokalne media oraz organizacje społeczne i stowarzyszenia zainteresowane problematyką ekologiczną, a także parafie, szkoły. Uwzględnienie potrzeb informacyjno-edukacyjnych będzie prowadziło do zmiany nastawienia, pobudzenia inicjatyw społecznych czy wyrażenia opinii o *Programie*. Problematyka usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest powinna być elementem edukacji ekologicznej w szkołach różnych typów co wymaga przygotowania i rozpowszechniania odpowiednich materiałów.

Obecnie najtańszym i skutecznym sposobem dotarcia do odbiorców jest informacja elektroniczna. Na stronie internetowej Urzędu Miejskiego są i będą w rozszerzonej formule publikowane informacje poświęcone szkodliwości i konieczności usuwania wyrobów azbestowych. Obecnie na stronie internetowej gminy <http://bip.ryki.pl/public/?id=93292> zamieszczone są akty prawne dotyczące obowiązków postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz regulujące sposób bezpiecznej ich eksploatacji, usuwania i unieszkodliwiania, a także informacje o zagrożeniach powodowanych przez azbest, informacje o działaniach gminy podejmowanych w celu usuwania azbestu i uzyskanych efektach, wzory wniosków na dofinansowanie odbioru i unieszkodliwiania odpadów, wykaz firm posiadających uprawnienia do usuwania wyrobów zawierających azbest. Planowane jest umożliwienie odbiorcom zadawanie pytań drogą elektroniczną lub udostępnianie im tematycznego forum dyskusyjnego, jako platformy formułowania opinii i uwag.

Skutecznym elementem informacyjnym jest także rozpowszechnianie broszur, ulotek czy plakatów.

W ramach bloku tematycznego planuje się realizację następujących zadań:

- aktualizacja gminnego programu usuwania wyrobów zawierających azbest,
- szkolenie pracowników administracji samorządowej,
- przygotowanie i prowadzenie aktualnych informacji związanych z usuwaniem azbestu na stronie internetowej gminy,
- publikacje w prasie lokalnej związane z problematyką usuwania azbestu,
- przygotowanie folderów informacyjnych związanych ze szkodliwością i usuwaniem azbestu,
- przygotowanie i prowadzenie informacji na temat procedur usuwania azbestu oraz możliwości wsparcia finansowego.

8.2. Usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest

Szacuje się, że koszt usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Ryki wyniesie 13 mln 250 tys. zł. Przy uwzględnieniu wszystkich możliwych form wsparcia finansowego trzeba zaznaczyć, że o ile istnieją możliwości obniżenia lub zredukowania kosztów demontażu, transportu i unieszkodliwiania odpadów azbestowych, o tyle po stronie właścicieli obiektów budowlanych pozostaną koszty nowych pokryć dachowych i elewacyjnych.

Dotychczasowe tempo usuwania wyrobów zawierających azbest jest niezadawalające i nie pozwala osiągnąć zamierzonego celu, jakim jest oczyszczenie gminy Ryki z tych wyrobów do roku 2032. Istotnym elementem pozwalającym na określenie potrzeb i bardziej precyzyjne planowanie było przeprowadzenie w X.2010-IV.2011 r. kompleksowej inwentaryzacji ilości użytkowanych wyrobów zawierających azbest. W tym celu zostaną podjęte następujące zadania:

- przyspieszenie prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
- zwiększenie wsparcia finansowego tych działań,
- zwiększenie aktywności Urzędu Miasta, w zakresie wsparcia swoich mieszkańców w procesie usuwania wyrobów zawierających azbest oraz poszukiwania środków finansowych na te działania,
- oczyszczenie z azbestu obiektów użyteczności publicznej.

W ramach zadania „Usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest” wyodrębniono trzy działania cząstkowe:

- usuwanie wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwianie,
- usunięcie wyrobów zawierających azbest zgromadzonych na terenach posesji przed wejściem przepisów w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest w 2004r.,
- likwidacja nielegalnych składowisk wyrobów azbestowych.

8.2.1. Usuwanie wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwianie

Przeprowadzone w 2008 roku badania zanieczyszczenia powietrza włóknami azbestu podczas prac rozbiórkowych prowadzonych na wolnym powietrzu wykazały, że w żadnym przypadku nie było przekroczone najwyższe dopuszczalne stężenie. Wynika z tego, że przeprowadzenie jednorazowo prac rozbiórkowych na wolnym powietrzu nie stanowi zagrożenia wystąpienia patologii azbestozależnych. Według POKzA (2010) planowane jest rozszerzenie kręgu podmiotów uprawnionych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

Gmina zapewni wywóz odpadów zawierających azbest na składowisko odpadów lub zapewni ich dostarczenie do przewoźnego urządzenia do przetwarzania odpadów zawierających azbest. Koszt transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest zostanie pokryty ze środków własnych gminy, przy udziale środków właścicieli nieruchomości, dotacji i pożyczek funduszy ochrony środowiska lub innych źródeł. Udział środków właścicieli nieruchomości będzie niewielki lub 0, ze względu na fakt, iż koszt nowego pokrycia dachowego czy

elewacyjnego nie może być pokryty w ramach wsparcia finansowego z krajowych lub z unijnych funduszy ochrony środowiska.

Proces usuwania wyrobów azbestowych z pokryć dachowych lub elewacji budynków jest czynnością powtarzalną i składa się z kilku czynności:

- demontażu wyrobu,
- zafoliowaniu i spaletyzowaniu wyrobu,
- transportu odpadów zawierających azbest na składowisko,
- unieszkodliwienie odpadów zawierających azbest na składowisku.

W przypadku wyrobów azbestowych znajdujących się w budynkach należy przeprowadzić pomiary stężenia włókien azbestu po wykonanym demontażu.

Według *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu* w latach 2016-2032 będzie intensyfikowany proces usuwania wyrobów zawierających azbest

8.2.2. Usunięcie wyrobów zawierających azbest zgromadzonych na terenach posesji przed wejściem przepisów w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest w 2004r.

Na terenach wielu posesji na terenie gminy składowane są odpady zawierające azbest, głównie w postaci płyt azbestowo-cementowych, powstałe na skutek demontażu pokryć dachowych, głównie przed 2004 r. Często służą one jako „nowe” pokrycia dla komórek, składzików lub trzymane są w celu dalszego ich wykorzystania w przyszłości, w wielu wypadkach nieświadomie. Dlatego też w *Programie* przewidziano wsparcie finansowe dla oczyszczenia tych posesji (z częstotliwością raz do roku) z odpadów azbestowych w połączeniu z akcją informacyjno-edukacyjną.

8.2.3. Likwidacja nielegalnych składowisk wyrobów azbestowych

Corocznie na terenie gminy pojawia się kilka-kilkanaście nielegalnych składowisk odpadów często z udziałem odpadów zawierających azbest. Dlatego też w *Programie* przewidziano wsparcie finansowe dla likwidacji nielegalnych składowisk (z częstotliwością raz do roku) z odpadów azbestowych.

9. HARMONOGRAM ZADAŃ

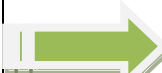
Najważniejsze działania władz samorządowych szczebla gminnego, z punktu widzenia gospodarki odpadami zawierającymi azbest, powinny być skoncentrowane na następujących zadaniach zgrupowanych w trzech blokach tematycznych:

- działań edukacyjno-informacyjnych,
- zadania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest,
- zarządzanie, monitorowanie i koordynacja *Programu*.

Najważniejsze zadania z zakresu usuwania wyrobów zawierających azbest oraz harmonogram ich wdrażania przedstawia tabela 8.

Tab.8. Harmonogram realizacji zadań z zakresu usuwania wyrobów zawierających azbest dla gminy Ryki w latach 2011- 2032

l.p.	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Planowane nakłady (tys. zł)	Źródła finansowania	Czas realizacji- lata		
					2011-2014	2015-2022	2023-2032
1. Działania edukacyjne i informacyjno-popularyzacyjne							
1.	Aktualizacja gminnego programu usuwania wyrobów zawierających azbest	Gmina	8	środki gminne, fundusze ochrony środowiska, fundusze Unijne			
2.	Szkolenie pracowników administracji samorządowej	Urząd Marszałkowski	b.k.d.	w ramach działalności własnej			
3.	Przygotowanie i prowadzenie aktualnych informacji związanych z usuwaniem azbestu na stronie internetowej gminy;	Gmina	b.k.d.	w ramach działalności własnej			
4.	Publikacje w prasie lokalnej związane z problematyką usuwania azbestu	Prasa lokalna	3	środki gminne, fundusze ochrony środowiska, fundusze Unijne			
5.	Przygotowanie folderów informacyjnych związanych ze szkodliwością i usuwaniem azbestu	Gmina	3	środki gminne, fundusze ochrony środowiska, fundusze Unijne			
6.	Przygotowanie i prowadzenie informacji na temat procedur usuwania azbestu oraz możliwości wsparcia finansowego.	Gmina	5	środki gminne, fundusze ochrony środowiska, fundusze Unijne			
2. Zadania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest							
1.	Usuwanie wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwianie	Właściciele obiektów, Gmina, Firmy usuwające	13 250	środki właścicieli obiektów, środki gminne, fundusze			

		azbest		ochrony środowiska, fundusze Unijne			
1.1.	Prowadzenie naboru wniosków o dofinansowanie demontażu, transportu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest	Gmina	b.k.d.	w ramach działalności własnej			
1.2.	Coroczne opracowanie harmonogramu usuwania wyrobów zawierających azbest	Gmina	b.k.d.	w ramach działalności własnej			
1.3.	Wybór wykonawców (przetargi, zapytania o cenę) prowadzących demontaż, transport i unieszkodliwianie wyrobów azbestowych	Gmina	b.k.d.	w ramach działalności własnej			
1.4.	Demontaż, transport i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest	Firmy usuwające azbest	13 250	środki właścicieli obiektów, środki gminne, fundusze ochrony środowiska, fundusze Unijne			
1.5.	Przekazanie przez firmę(y) wykonującą usługę(i) „Karty przekazania odpadu” z potwierdzenia przejęcia odpadów	Firmy usuwające azbest	b.k.d.	w ramach działalności własnej			
2.	Usunięcie wyrobów zawierających azbest zgromadzonych na terenach posesji przed wejściem przepisów w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest w 2004 r.	właściciele obiektów, Gmina, Firmy usuwające azbest	100	środki właścicieli obiektów, środki gminne, fundusze ochrony środowiska, fundusze Unijne			
3.	Likwidacja nielegalnych składowisk wyrobów azbestowych	Gmina, Firmy usuwające azbest	30	środki gminne, fundusze ochrony środowiska, fundusze Unijne			
4.	Usunięcie wyrobów zawierających azbest	właściciele	50	środki właścicieli			

	oraz odpadów zawierających azbest powstałych na skutek zdarzeń losowych (np. trąby powietrzne, nadmierne zaleganie śniegu)	obiektów, Gmina, Firmy usuwające azbest		obiektów, środki gminne, fundusze ochrony środowiska, fundusze Unijne			
3. Monitorowanie, zarządzanie i koordynacja Programu							
1.	Sporządzanie sprawozdań merytorycznych i finansowych z realizacji Programu	Gmina	b.k.d.	w ramach działalności własnej			
2.	Planowanie i wnioskowanie o środki budżetowe niezbędne do realizacji Programu	Gmina	b.k.d.	w ramach działalności własnej			
3.	Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i organizacjami pozarządowymi, których działalność związana jest z realizacją zadań Programu	Urząd Marszałkowski, Starostwo Powiatowe, Gmina	b.k.d.	w ramach działalności własnej			
4.	Coroczna aktualizacja wojewódzkiej bazy azbestowej www.bazaazbestowa.pl o obiektach z wyrobami azbestowymi oraz o ilości i miejscu usuniętych i unieszkodliwionych	Gmina	b.k.d.	w ramach działalności własnej			
5.	Coroczne przekazywanie Marszałkowi Województwa (do 31 marca) informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania wyrobów azbestowych	Gmina	b.k.d.	w ramach działalności własnej			

b.k.d. bez kosztów dodatkowych

10. SZACUNKOWE KOSZTY REALIZACJI PROGRAMU

Warunkiem wdrożenia Programu jest pozyskanie środków finansowych na realizację poszczególnych zadań. Z analizy nakładów przeznaczonych w gminie na inwestycje związane z ochroną środowiska w latach ubiegłych wynika, że głównym źródłem finansowania były środki własne gminy oraz fundusze ekologiczne oraz środki Unii Europejskiej. (tab.9, 10). Warto zauważyć, iż środki wydatkowane na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska stanowiły około 4% wszystkich wydatków gminy (tab. 10). Realizacja poszczególnych zadań będzie możliwa przy wsparciu ich wykonywania ze źródeł zewnętrznych. Środki finansowe, które mogą być zaangażowane w realizację zadań określonych w Programie stanowią:

- środki własne gminy,
- środki podmiotów gospodarczych,
- środki budżetu państwa,
- budżet województwa lubelskiego,
- fundusze unijne, a w szczególności Fundusz Spójności oraz fundusze strukturalne,
- kredyty i pożyczki udzielane w bankach komercyjnych,
- kredyty i pożyczki o oprocentowaniu preferencyjnym udzielane przez instytucje wspierające rozwój gmin.

Tab.9. Dochody i wydatki gminy Ryki (w zł)

	Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009
1.	Dochody ogółem	33 721 056	36 534 737	39 897 995	43 411 007
2.	Dochody na 1 mieszkańca ogółem	1 645	1 785	1 954	2 132
3.	Wydatki ogółem	34 621 256	37 436 349	40 012 225	45 607 081
4.	Wydatki na 1 mieszkańca	1 689	1 829	1 960	2 240

źródło: Główny Urząd Statystyczny 2010, Baza Danych Regionalnych 2010

Tab.10. Rozkład wydatków budżetu gminy Ryki w 2009 roku

	Wyszczególnienie	Kwoty w zł	Udział %
	Wydatki w zł ogółem, w tym:	45 607 081	100,0
1.	rolnictwo i łowiectwo	391 527	0,9
2.	transport i łączność	3 157 335	6,9
3.	gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 923 520	4,2
4.	gospodarka mieszkaniowa	96 443	0,2

	Wyszczególnienie	Kwoty w zł	Udział %
5.	oświata i wychowanie	21 220 862	46,5
6.	kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 031 421	2,3
7.	ochrona zdrowia	243 189	0,5
8.	polityka społeczna	9 631 078	21,1
9.	kultura fizyczna i sport	1 646 222	3,6
10.	administracja publiczna	4 085 824	9,0
11.	bezpieczeństwo publiczne i ochrona ppoż.	334 331	0,7
12.	inne	1 845 328	4,1

źródło: Główny Urząd Statystyczny 2010, Baza Danych Regionalnych 2010

Koszty *Programu* wiążą się głównie z procesem usuwania pokryć dachowych zawierających azbest z budynków należących głównie do osób fizycznych. Jednak wycena kosztów *Programu* (podobnie jak programu wojewódzkiego) może mieć jedynie charakter szacunkowy, głównie ze względu na zmienność cen demontażu i składowania odpadów azbestowych.

Koszt usunięcia wyrobów azbestowych składa się z kosztów cząstkowych obejmujących:

- demontaż wyrobu,
- zafoliowanie i zpaletyzowanie,
- transport,
- unieszkodliwienie.

Koszty poszczególnych operacji podlegają zmianom ze względu na: rosnącą konkurencję, spadające koszty demontażu wyrobów azbestowych, zafoliowania i zpaletyzowania, z drugiej strony rosną koszty transportu (rosnące ceny paliw) oraz koszty unieszkodliwiania (składowania).

Szacunkowe koszty wyliczono na podstawie danych wg cenników firm świadczących specjalistyczne usługi w zakresie usuwania, transportu i składowania odpadów zawierających azbest w 2010 r.

Koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest według informacji uzyskanych od firm kształtują się na poziomie 12-18 zł/m² netto, co odpowiada 800-1200 zł/Mg netto. Na cenę składają się koszty zdjęcia, pakowania, transportu i unieszkodliwiania odpadów:

- demontaż wyrobu 8-11 zł/ m²,
- zafoliowanie i zpaletyzowanie 1-2 zł/ m²,
- transport 2-4 zł/ Mg/km,
- unieszkodliwienie 3-5 zł/m²; 200-340 zł/Mg.

Na terenie gminy Ryki znajduje się **884 039 m²** wyrobów zawierających azbest, z czego ok. 30% stanowią budynki mieszkalne.

Przyjmując średnią cenę usunięcia pokryć dachowych na 15 zł/m² łączny koszt dla gminy Ryki wyniesie ok. **13 mln 260 tys. zł.** Do tych kosztów trzeba doliczyć podatek VAT.

W roku 2010 Urząd Miejski w Rykach zorganizował przetarg na usuwanie wyrobów azbestowych z terenu gminy w wyniku którego koszt usunięcia 1 Mg tych wyrobów wyniósł 310 zł (z VAT). Jednak utrzymanie tak atrakcyjnej ceny w przyszłości będzie prawdopodobnie niemożliwe.

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Źródłami finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Ryki są:

- środki właścicieli obiektów budowlanych,
- fundusze ochrony środowiska,
- środki pomocowe Unii Europejskiej,
- środki własne Urzędu Miejskiego,
- kredyty.

Poniżej przedstawiono zasady udzielania pomocy finansowej na usuwanie wyrobów azbestowych przez najważniejsze instytucje i mechanizmy finansowe.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie

WFOŚiGW w Lublinie we współpracy z NFOŚiGW udziela dotacji w roku 2011 w ramach programu priorytetowego NFOŚiGW pod nazwą „Gospodarowanie odpadami innymi niż komunalne, Część III - Usuwanie wyrobów zawierających azbest”:

- WFOŚiGW w Lublinie udziela dotacji jednostkom samorządu terytorialnego w oparciu o umowę z NFOŚiGW, „Plan rzeczowo-finansowy dotacji ze środków WFOŚiGW w Lublinie” na dany rok oraz aktualnie obowiązujące „Zasady udzielania pomocy finansowej ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie”.
- dotacje będą udzielane tym jednostkom samorządu terytorialnego, które przeprowadziły inwentaryzację wyrobów zawierających azbest i na przedsięwzięcia zgodne z aktualnym i przyjętym uchwałą rady jednostki samorządu terytorialnego, lokalnym planem usuwania azbestu.
- dotacje będą udzielane jednostkom samorządu terytorialnego na usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów należących do

osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych oraz z obiektów własnych jednostek samorządu terytorialnego.

- kwota dofinansowania przedsięwzięć wynosi do 100% kosztów kwalifikowalnych obejmujących koszty demontażu, transportu i zdeponowania odpadów na składowisku.
- do dofinansowania nie kwalifikują się koszty związane z zakupem i wykonaniem nowego pokrycia dachowego.
- do projektu mogą przystąpić te jednostki samorządu terytorialnego, które posiadają pełną i aktualną informację o rodzaju, ilości i miejscach występowania wyrobów azbestowych, sporządzoną na podstawie danych z inwentaryzacji wykonanej przez właścicieli, zarządców lub użytkowników miejsc, w których jest wykorzystywany azbest w myśl rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz.U. Nr 192, poz. 1876 ze zm.).
- dofinansowanie nie obejmuje osób fizycznych i wspólnot mieszkaniowych, które we własnym zakresie zleciły demontaż, transport i/lub przekazały do unieszkodliwienia wyroby zawierające azbest.
- udział jednostki samorządu terytorialnego w innym projekcie finansującym koszty demontażu, transportu i unieszkodliwienia materiałów zawierających azbest nie wyklucza możliwości uczestnictwa w niniejszym programie pod warunkiem udokumentowania, że zakresy prac podjętych w obu projektach nie pokrywają się.

Urząd Marszałkowski w Lublinie, Szwajcarsko-Polski Program Współpracy „Pilotażowy system gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego wzmocniony sprawnym monitoringiem ilości oraz kontroli ich usuwania i unieszkodliwiania”.

Projekt jest realizowany w okresie od 01 stycznia 2011 roku do 30 czerwca 2015 roku przez Samorząd Województwa Lubelskiego we współpracy z samorządami lokalnymi województwa lubelskiego w ramach Obszaru Priorytetowego: 2. Środowisko i infrastruktura, Obszaru Tematycznego: Odbudowa, remont, przebudowa i rozbudowa podstawowej infrastruktury oraz poprawa stanu środowiska Szwajcarsko Polskiego Programu Współpracy. O dofinansowanie ubiegać się może:

- osoba fizyczna, z terenu gminy, która przystąpiła do Projektu, nie będąca przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095 z

późn. zm), posiadająca tytuł prawny do budynku, na którym znajdują się wyroby zawierające azbest lub działki, na której znajdują się odpady zawierające azbest (w przypadku posiadania innego tytułu prawnego, niż własność lub użytkowanie wieczyste, należy przedstawić zgodę właściciela nieruchomości, w przypadku nieruchomości objętej współwłasnością lub wspólnością małżeńską należy przedstawić zgodę wszystkich współwłaścicieli na realizację zadań określonych § 3 ust. 3 Regulaminu),

- wspólnota mieszkaniowa z terenu gminy, która przystąpiła do Projektu, działająca na podstawie ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 903 z późn. zm.), której członkowie posiadają tytuł prawny do budynku, na którym znajdują się wyroby zawierające azbest, lub działki, na której znajdują się odpady zawierające azbest - w części, w której członkami są osoby fizyczne,
- jednostka samorządu terytorialnego z terenu województwa lubelskiego (gmina), które przystąpiły do Projektu, działające odpowiednio na podstawie ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) - będąca właścicielem obiektu, na którym znajdują się wyroby zawierające azbest lub działki, na której porzucono odpady zawierające azbest („dzikie wysypiska”),
- spółdzielnia mieszkaniowa z terenu gminy, która przystąpiła do Projektu, działająca na podstawie ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848 z późn. zm.) i ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116 z późn. zm.), będąca właścicielem obiektu, na którym znajdują się wyroby zawierające azbest lub działki, na której porzucono odpady zawierające azbest („dzikie wysypiska”),

Do dofinansowania kwalifikują się koszty związane z realizacją zadań polegających na:

- usunięciu wyrobów zawierających azbest, poprzez likwidację pokryć dachowych zawierających azbest na obiektach użyteczności publicznej, do których prawo własności posiada jednostka samorządu terytorialnego, budynkach mieszkalnych i gospodarczych osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych i spółdzielni mieszkaniowych poprzez dofinansowanie kosztów demontażu, odbioru (załadunku, transportu, rozładunku) i unieszkodliwieniu odpadów zawierających azbest,
- usunięciu odpadów zawierających azbest zgromadzonych na działkach gruntowych przed wejściem w życie przepisów rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2

kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649), lub usunięciu odpadów zawierających azbest porzuconych na tzw. „dzikich wysypiskach”, pochodzących z demontażu pokryć dachowych z obiektów użyteczności publicznej, budynków mieszkalnych i gospodarczych, poprzez dofinansowanie kosztów odbioru (załadunku, transportu, rozładunku) i unieszkodliwieniu odpadów zawierających azbest.

Do dofinansowania nie kwalifikują się koszty związane z zakupem i wykonaniem nowego pokrycia dachowego.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

Działanie Modernizacja gospodarstw rolnych

Celem działania jest wsparcie modernizacji gospodarstw, które mają służyć zwiększeniu ich efektywności. Pomoc przyznawana jest wyłącznie na inwestycje związane z prowadzeniem działalności rolniczej (produkcji roślinnej lub zwierzęcej, z wyłączeniem produkcji leśnej i rybnej). Wśród kosztów kwalifikowalnych znajdują się koszty przebudowy oraz remontu połączonego z modernizacją budynków gospodarczych, w tym koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki pod warunkiem, że rozbiórka jest niezbędna w celu realizacji przedsięwzięcia.

Wsparcie polega na refundacji od 40% do 60% poniesionych kosztów kwalifikowalnych. Otrzymać może je osoba fizyczna, która jest posiadaczem gospodarstwa rolnego oraz posiada odpowiednie kwalifikacje. Beneficjentem może być też osoba prawna oraz spółka prawa handlowego, nieposiadająca osobowości prawnej lub spółka cywilna, która prowadzi działalność rolniczą w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej i co najmniej jedna osoba organu lub spółki posiada odpowiednie kwalifikacje.

Banki wspierające inwestycje ekologiczne:

- Bank Ochrony Środowiska S.A. - statutowo nałożony obowiązek kredytowania inwestycji służących ochronie środowiska, BOŚ świadczy kompleksowe usługi finansowe dla podmiotów realizujących inwestycje w zakresie ochrony środowiska. We współpracy z WFOŚiGW BOŚ udziela kredyty inwestycyjne związane z usuwaniem i unieszkodliwianiem azbestu i wyrobów zawierających azbest, polegające na wymianie powierzchni dachowych lub elewacyjnych wykonanych z materiałów zawierających azbest. W kosztach kwalifikowalnych znajdują się roboty demontażowe, transport i unieszkodliwienie odpadu zawierającego azbest, zakup materiałów do wykonania zamiennych pokryć

dachowych lub elewacyjnych, roboty budowlano-montażowe związane z wykonaniem zamiennych pokryć dachowych lub elewacyjnych.

Warunki kredytowania:

- oprocentowanie: 0,7 s.r.w.,
 - kwota kredytu: do 70% kosztów realizowanej inwestycji lecz nie więcej niż:
 - 50 000 zł dla osób fizycznych,
 - 300 000 zł dla wspólnot mieszkaniowych,
 - 500 000 zł dla pozostałych kredytobiorców,
 - okres kredytowania: do 60 m-cy,
 - okres realizacji zadania: do 6 miesięcy od daty postawienia przez Bank kredytu do dyspozycji Kredytobiorcy,
 - okres karencji: do 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy kredytowej,
 - prowizja: do 2% kwoty przyznanego kredytu.
- Bank Millenium S.A.,
 - Bank Rozwoju Eksportu S.A.,
 - Polski Bank Rozwoju S.A.

12.ZARZĄDZANIE PROGRAMEM

Interdyscyplinarność *Programu* powoduje konieczność koordynacji wszystkich jednostek i instytucji przedmiotowo odpowiedzialnych za realizację poszczególnych zadań lub pośrednio biorących udział w ich realizacji. W celu realizacji „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla gminy Ryki na lata 2011-2032” założono, że będzie on realizowany przez istniejące struktury samorządowe i nie będzie powodować tworzenia nowych stanowisk w administracji. Na potrzeby *Programu* może być powołany Gminny Koordynator Programu jako odpowiednik dla podobnej funkcji przy projekcie Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy. Nieodzownym elementem wspierającym założenia *Programu* będzie także współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz lokalnymi mediami.

Program powinien być postrzegany przez władze miasta i gminy Ryki jako instrument koordynacji różnych rodzajów działań na rzecz środowiska. Władze samorządowe gminy będą bezpośrednio zarządzać realizacją *Programu*, wykonując funkcje:

- regulacyjne (stanowienie prawa lokalnego w formie uchwał i decyzji administracyjnych),
- wykonawcze (zadania wynikające z odpowiednich ustaw),
- kontrolne.

Należy podkreślić, że w realizacji *Programu* uczestniczyć będzie wiele innych podmiotów, a jednym z uczestników, a zarazem głównym beneficjentem będzie lokalna społeczność. Władze lokalne powinny pełnić w związku z tym funkcje wspierające i koordynujące działania różnych podmiotów zaangażowanych w realizację *Programu*, wykorzystując odpowiednie instrumenty prawno-ekonomiczne.

Główna odpowiedzialność za realizację *Programu* spoczywa na Burmistrzu, który składa Radzie Miejskiej raporty z wykonania *Programu*. Burmistrz winien współdziałać z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla wojewódzkiego i powiatowego.

Odbiorcą *Programu* są mieszkańcy gminy, którzy subiektywnie oceniają efekty wdrożonych przedsięwzięć.

Instrumenty społeczne służą realizacji zasady uspołecznienia zarządzania rozwojem gminy. Z punktu widzenia władz samorządowych umownie wyróżnia się dwie kategorie działań:

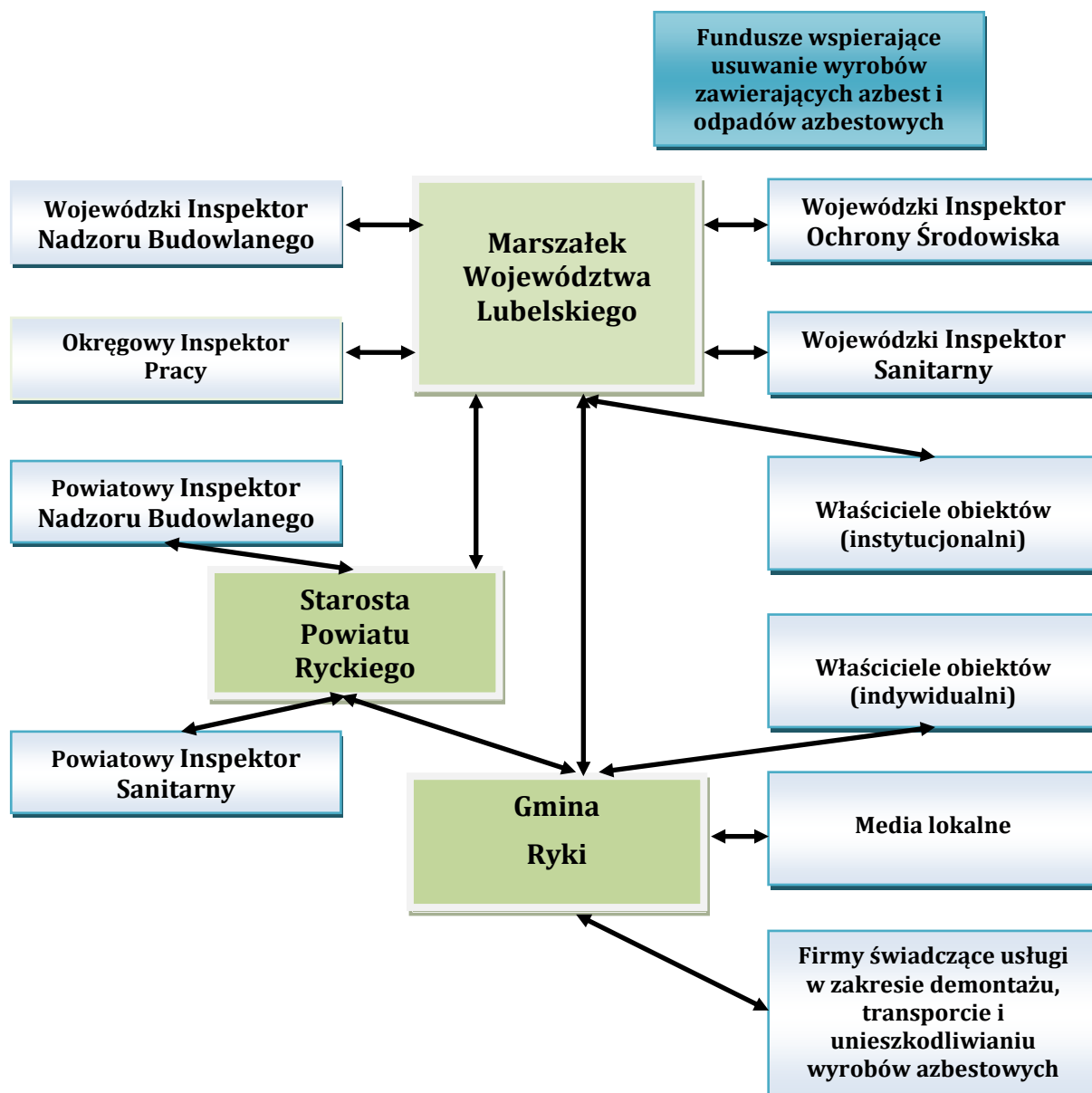
- wewnętrzne – dotyczące działań samorządów i realizowane poprzez działania edukacyjne,
- zewnętrzne – polegające na budowaniu komunikacji społecznej (konsultacje, debaty publiczne, kampanie edukacyjne).

O sukcesie działań edukacyjnych decyduje rzetelna informacja o stanie środowiska i działaniach na rzecz jego ochrony, a przede wszystkim umiejętność komunikowania się z lokalną społecznością. Komunikacja między władzą samorządową i ogółem społeczności może przybierać formy instytucjonalne (tworzenie biur komunikacji społecznej, podpisywanie formalnych deklaracji współpracy z organizacjami społecznymi i wspieranie ich działań, organizowanie spotkań itp.).

Budowanie procedur komunikacji społecznej służy realizacji konstytucyjnych praw obywateli do swobodnego dostępu do informacji o środowisku. Skuteczne wdrażanie *Programu*, oprócz dobrego rozpowszechnienia o nim informacji, obejmuje także promocję *Programu*, przekazywanie określonych danych politykom, sponsorom czy decydentom, wyjaśnianie stanowisk w konkretnych sprawach oraz zapraszanie zainteresowanych osób lub instytucji do współpracy w realizacji *Programu*.

Mając na uwadze konieczność zwiększenia efektywności usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest odpowiednią wagę należy przykładać do właściwego zorganizowania i funkcjonowania systemu zarządzania *Programem* na szczeblu gminnym.

Poniżej przedstawiono schemat zarządzania *Programem*.

Ryc.2. Zarządzanie „Programem usuwania wyrobów zawierających azbest dla gminy Ryki” (na podstawie POKZA, częściowo zmienione)

Według POKZA na poziomie lokalnym zadania, które realizuje samorząd gminny polegają na:

1. gromadzeniu przez burmistrza miasta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl,
2. przygotowaniu i aktualizacji programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest,

3. organizowaniu szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm,
4. organizowaniu usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w *Programie*,
5. inspirowaniu właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
6. współpracy z Marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowaniu programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest,
7. współpracy z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
8. współpracy z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację *Programu*,
9. współpracy z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

13. MONITORING WDRAŻANIA PROGRAMU

Proces wdrażania *Programu* wymaga kontroli, której najważniejszym elementem jest ocena realizacji zadań z punktu widzenia osiągnięcia założonych celów. Rezultaty oceny będą z kolei podstawą korekt i aktualizacji *Programu*. Wdrażanie *Programu* będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- określenia stopnia wykonania działań,
- określenia stopnia realizacji przyjętych celów,
- oceny i analizy rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem.

W odstępach dwuletnich Burmistrz powinien przygotowywać raporty z wykonania *Programu*. W cyklu czteroletnim powinien być oceniany stopień realizacji celów średniookresowych (w niniejszym dokumencie obejmujących okres do 2032 r.), co pozwoli na dokonanie ewentualnych korekt i uzupełnień celów ekologicznych.

Podstawą systemu oceny realizacji *Programu* powinna być sprawozdawczość oparta na wskaźnikach (miernikach) stanu środowiska

(tab.11). Informacje o wartościach poszczególnych wskaźników będą pozyskiwane z bazy azbestowej.

Realizację zadań *Programu* objęto elektronicznym systemem monitorowania pod nazwą *Baza azbestowa* realizowanym na stronie internetowej www.bazaazbestowa.pl przez Ministerstwo Gospodarki.

Baza azbestowa

Baza wyrobów i odpadów zawierających azbest jest narzędziem do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest. Wojewódzka baza wyrobów i odpadów zawierających azbest (WBDA) stanowi narzędzie monitoringu wieloletniego i podstawowego zadania zapisanego w POKzA. Kontrola tego zadania z uwagi na ilość użytkowanych wyrobów i ich rozproszenie terytorialne, wymaga opracowania odpowiedniego narzędzia do gromadzenia i przetwarzania danych źródłowych uzyskiwanych, zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi, od właścicieli tych wyrobów. Baza pozwala na określenia w kolejnych latach stopnia zaawansowania prac związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych. Gromadzone w bazie dane mają służyć administracji rządowej, samorządowej wojewódzkiej i gminnej do monitoringu oczyszczania kraju z azbestu. Wdrożenie wojewódzkiej bazy wyrobów i odpadów zawierających azbest (WBDA) umożliwi agregację wyników corocznej inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, należących do osób fizycznych i prawnych, wyrobów zarówno wykorzystywanych, jak i takich, których eksploatacja została zakończona. Baza WBDA spełnia wymagania Generalnego Inspektora Danych Osobowych.

Informacje zawarte w WBDA wykorzystywane są do:

- monitoringu realizacji *Programu* w zakresie postępów w usuwaniu wyrobów zawierających azbest na terenie gminy,
- inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest w układzie rodzajowym, terytorialnym i czasowym,
- opracowania prognozy dotyczącej ilości usuwanych wyrobów zawierających azbest w określonych przedziałach czasowych.

Monitoring realizacji zadań *Programu* obejmuje gromadzenie, przetwarzanie i rozpowszechnianie informacji o usuwaniu azbestu i wyrobach zawierających azbest w szczególności dotyczących:

- ilości usuniętych wyrobów zawierających azbest oraz wytworzonych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest,
- ilości i wyników przeprowadzonej inwentaryzacji oraz oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest i ich lokalizacji na terenie gminy,

- przedsiębiorstw posiadających uprawnienia do bezpiecznego usuwania azbestu,
- liczby osób pracujących w kontakcie z azbestem.

Dane pochodzące z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Ryki zostały wprowadzone do bazy azbestowej.

Monitoring realizacji *Programu* będzie prowadzony przez wykorzystanie elektronicznego systemu zbierania, agregowania i przekazywania danych związanych z problematyką azbestową.

W tabeli 11 zaproponowano listę 10 wskaźników, które można wykorzystać do badania postępów w realizacji *Programu*. Pozwala ona ocenić stan realizacji *Programu* w danym roku. Listę można uaktualniać, wzbogacając w razie potrzeby o nowe mierniki.

Tab.11. Wskaźniki monitorowania *Programu*

Lp.	Wskaźnik	Jednostka	Wartość
1.	Powierzchnia wyrobów zawierających azbest ogółem	m ²	
2.	Powierzchnia wyrobów zawierających azbest na budynkach mieszkalnych	m ²	
3.	Powierzchnia wyrobów zawierających azbest na budynkach gospodarczych	m ²	
4.	Liczba budynków z pokryciami dachowymi zawierającymi azbest	szt.	
5.	Liczba budynków mieszkalnych z pokryciami dachowymi zawierającymi azbest	szt.	
6.	Liczba budynków gospodarczych z pokryciami dachowymi zawierającymi azbest	szt.	
7.	Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest/rok	m ²	
8.	Ilość pozostałych do usunięcia wyrobów zawierających azbest	m ²	
9.	Nakłady poniesione na usunięcie wyrobów zawierających azbest/rok	PLN	
10.	Liczba „dzikich składowisk” odpadów zawierających azbest	szt.	

Program krajowy dąży do polepszenia systemu monitoringu w oparciu o dane Wojewódzkich Baz Azbestowych, stąd też planowana jest modernizacja tej bazy w celu wdrożenia Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest (ESIP), który powinien zapewnić:

- prezentację wyników inwentaryzacji ilości i przestrzennego rozmieszczenia azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- planowanie i wspomaganie logistyki usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- monitoring procesu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. Podstawą systemu jest wykorzystanie ortofotomapy jako warstwy podkładowej oraz cyfrowej ewidencji gruntów i budynków. Pozyskanie zbiorów danych przestrzennych i uzyskanie dostępu do usług danych przestrzennych stanie się możliwe po wdrożeniu przepisów o infrastrukturze informacji przestrzennej, zgodnych z Dyrektywą INSPIRE.

Powiązanie ortofotomapy z działkami ewidencyjnymi pozwoli na odniesienie konkretnych budynków do danych adresowych i umożliwi przeprowadzenie szeregu analiz z dokładnością do poziomu działki ewidencyjnej, gminy, powiatu, województwa i kraju.

ESIP może zostać wykorzystany do następujących celów:

- przedstawienie wyników inwentaryzacji,
- weryfikacja wyników inwentaryzacji,
- wskazanie lokalizacji „dzikich wysypisk” odpadów azbestowych,
- wskazanie lokalizacji podmiotów zajmujących się usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
- przygotowanie mapy stopnia pilności usuwania azbestu (na podstawie danych przekazanych przez właścicieli, użytkowników obiektów budowlanych),
- przygotowanie mapy rozmieszczenia azbestu,
- monitoring realizacji *Programu*.

Do czasu wdrożenia Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej na terenie kraju monitoring *Programu* będzie prowadzony z wykorzystaniem dotychczasowych systemów archiwizowania danych.

Gmina Ryki jest już w dużym stopniu przygotowane do uczestnictwa w krajowym systemie ESIP. Gmina posiada już ortofotomapę oraz ewidencję gruntów powiązaną z wykonaną ortofotomapą. Wykonano także relacyjną bazę danych o wyrobach zawierających azbest dla terenu gminy Ryki w systemie informacji przestrzennej MapWindow GIS pozwalająca na przeglądanie, lokalizację, wyodrębnianie, agregowanie danych przestrzennych dotyczących wyrobów zawierających azbest na terenie gminy.

14. EFEKTY PROGRAMU

Realizacja *Programu* podobnie jak programów wyższego szczebla (krajowego i wojewódzkiego) wpłynie na poprawę warunków ochrony

zdrowia i życia ludności, przyniesie korzyści w sferze społecznej, ekologicznej i ekonomicznej.

14.1. Korzyści społeczne

Do najistotniejszych korzyści społecznych z realizacji *Programu* należą:

- oczyszczenie gminy z wyrobów zawierających azbest, a w konsekwencji zmniejszenie emisji włókien azbestu do środowiska i uzyskanie warunków dla poprawy ochrony zdrowia mieszkańców;
- przedłużenie okresu użytkowania obiektów budowlanych oraz uzyskanie lepszych parametrów eksploatacyjnych;
- poprawa wyglądu zewnętrznego obiektów budowlanych;
- wzrost atrakcyjności agroturystycznej terenów wiejskich;
- wzrost atrakcyjności terenów oczyszczonych z azbestu dla inwestorów.

14.2. Korzyści ekologiczne

Podstawową korzyścią ekologiczną będzie stopniowe ograniczanie, a następnie całkowita eliminacja narażenia środowiska na azbest. Narażenie takie powstaje na skutek emisji do powietrza włókien azbestu z uszkodzonych wyrobów zawierających azbest oraz ich odpadów, a także na skutek niewłaściwie prowadzonych procesów eksploatacji i usuwania tych wyrobów. Poważne zanieczyszczenie środowiska naturalnego powstaje również na skutek emisji azbestu z tzw. „dzikich” wysypisk odpadów – głównie w lasach.

14.3. Korzyści ekonomiczne

Do najistotniejszych korzyści ekonomicznych z realizacji *Programu* należą:

- przyrost wartości nieruchomości;
- przyrost wartości gruntów;
- poprawa stanu technicznego obiektów budowlanych;
- wzrost inwestycji;
- wzrost dochodów z podatku od działalności gospodarczej związanej z usuwaniem wyrobów zawierających azbest oraz zastosowania nowych materiałów;
- zmniejszenie kosztów leczenia chorób azbestozależnych.

Szacuje się, że w wyniku realizacji *Programu* nastąpi:

- przyrost wartości majątku narodowego na terenie gminy o około 40 mln zł, w tym większa część przyrostu wartości dotyczyć będzie właścicieli gruntów i obiektów budowlanych oraz mieszkań;
- przyspieszenie modernizacji wsi, bowiem w wymienionym wyżej przyroście wartości w 53% partycypować będą mieszkańcy terenów wiejskich gminy;

- wzrost dochodów budżetu państwa o około 10 mln zł, z tytułu wpływów z podatków VAT i CIT związanych z zakupem nowych materiałów budowlanych oraz świadczenia usług budowlanych związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
- wzrost obrotów na rynku nieruchomości, co powinno przełożyć się na większe dochody zarówno budżetu państwa, jak i dochody własne gmin.

Uzyskanie takich efektów zależy od dyscypliny realizacji zadań, zaangażowania organów rządowych i samorządowych, ale również od zastosowania właściwych bodźców motywacyjnych stymulujących wzrost aktywności społecznej w działaniach związanych z bezpiecznym usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest.

15. WYKORZYSTANE MATERIAŁY I OPRACOWANIA

Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 (Rada Ministrów), 2008.

Program ochrony środowiska województwa lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015, 2008. Uchwała Nr XXV/435/08.

Program ochrony środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla gminy Ryki na lata 2010-2014 wraz perspektywą do 2017 r.,

Plan gospodarki odpadami województwa lubelskiego 2011, 2008. Uchwała Nr XXV/435/08.

Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Ryki na lata 2008 – 2015, 2009.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Ryki. Dokument przyjęty został Uchwałą Nr XVI/76/2007 Rady Miejskiej w Rykach z dnia 30 października 2007 r.

Lokalny Program Rewitalizacji Ryk, 2009.

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009–2032; Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 2010 r., załącznik do uchwały Nr 39/2010 Rady Ministrów z dnia 15 marca 2010 r.,

Poradnik finansowania usuwania azbestu ze środków krajowych i unijnych w latach 2009–2013 (red. E.Wilk); Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2009 r., WGS 84 Polska,

Poradnik dla użytkowników wyrobów azbestowych; Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2008 r., Ekopol II S.A.,

Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest (red. J.Dyczek); AGH Kraków, 2007 r.,

Program naukowy dotyczący oceny zagrożeń populacji Polski związanych z azbestem, 2005, Instytut Medycyny Pracy, Łódź.

Załącznik1.

Procedura 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest (na podstawie „Informatora o przepisach i procedurach dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest” – Ministerstwo Gospodarki, Prac i Polityki Społecznej, 2003, zaktualizowany według stanu prawnego na dzień 31.12.2010r.)

Przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest	Sporządzenie „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest
Opracowanie corocznego planu kontroli jakości powietrza dla pomieszczeń zawierających azbest	Sporządzenie informacji dla burmistrza (corocznie)
Opracowanie instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest	Oznakowanie pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest
Bieżąca kontrola stanu oraz konserwacja wyrobów zawierających azbest zabudowanych w obiekcie	Zaznaczenie na planach sytuacyjnych terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia technicznego oraz terenu, gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest ma obowiązek sporządzenia „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” (wzór poniżej).

załącznik do rozporządzenia Ministra Gospodarki
z dnia 5 sierpnia 2010 r. (Dz.U. Nr 162, poz.1089)

Wzór

Ocena

Stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Nazwa miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Adres miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Rodzaj zabudowy:.....

Numer działki ewidencyjnej:.....
 Numer obrębu ewidencyjnego:.....
 Nazwa, rodzaj wyrobu:.....
 Ilość wyrobu:.....
 Data sporządzenia poprzedniej oceny:.....

Grupa nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
1	2	3	4
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. <1 000 kg/m³)	25	
4	Pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwe uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10	Wyrób bezpośredni dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieuszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18	Elementy obiektu (np. ostony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	
20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0	
V	Wykorzystanie miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej		
21	Regularna przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22	Stałe lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15	
24	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	5	
25	Nie użytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)	0	
SUMA PUNKTÓW OCENY			
STOPIEŃ PILNOŚCI			

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, należy uwzględnić tylko jedną pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

Stopień pilności I od 120 punktów

wymagane pilne usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie

Stopień pilności II od 95 do 115 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku

Stopień pilności III do 90 punktów

wymagana ponowna ocen w terminie do 5 lat

.....
Oceniający
(podpis)

.....
Właściciel/Zarządca
(podpis)

.....
(miejscowość, data)

.....
(adres lub pieczęć z adresem)

Objaśnienia:

- 1) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.
- 2) Należy podać numer obwodu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.
- 3) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
 - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
 - płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe,
 - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
 - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
 - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
 - szczeliwa azbestowe,
 - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
 - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
 - papier, tektura,
 - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura.
- 4) Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb), azbest do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny.
- 5) Należy datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać „pierwsza ocena”.

- 4) Według "Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest" - załącznik nr 1 do rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest.
- 5) Na podstawie corocznego rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny.
- 6) Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest.

Właściciele lub zarządcy, którzy spełnili ten obowiązek wcześniej – sporządzają następne „Oceny...” w terminach wynikających z warunków poprzedniej „Oceny...” – tzn.:

- do 5 lat – jeżeli wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym, do 90 punktów,
- do 1 roku – jeżeli przy poprzedniej „Ocenie...” ilość punktów wynosiła powyżej 95 do 115,
- w przypadku oceny wynoszącej 120 i więcej punktów usunięcie wyrobów zawierających azbest wymagane jest bezzwłocznie.

Egzemplarz „Oceny” właściciel zachowuje przy dokumentacji budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu – do czasu sporządzenia następnej „Oceny..”.

Właściciel lub zarządca zobowiązany jest do przeprowadzenia inwentaryzacji (spisu z natury) wyrobów zawierających azbest. Wyniki inwentaryzacji powinny służyć do sporządzenia stosownej informacji dla burmistrza (osoby fizyczne). Natomiast osoby prawne mają obowiązek składania tych informacji

do właściwego marszałka województwa. Wzory tych informacji przedstawiono poniżej:

Informacja o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania

Dziennik Ustaw Nr 192

— 12953 —

Poz. 1876

Załącznik nr 2

WZÓR

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾ I MIEJSCU ICH WYKORZYSTYWANIA

1. Miejsce, adres
2. Właściciel/zarządca/użytkownik^{*)}:
 - a) osoba prawna — nazwa, adres
 - b) osoba fizyczna — imię, nazwisko i adres
3. Tytuł własności
4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾
5. Ilość (m², tony)³⁾
6. Przydatność do dalszej eksploatacji⁴⁾
7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu:
 - a) okresowej wymiany z tytułu zużycia wyrobu⁵⁾
 - b) całkowitego usunięcia niebezpiecznych materiałów i substancji
8. Inne istotne informacje o wyrobach⁶⁾

(podpis)

Data

Objaśnienia:

^{*)} Niepotrzebne skreślić.

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.

²⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura.

³⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, pomiar z natury).

⁴⁾ Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” — załącznik nr 1 do rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest.

⁵⁾ Na podstawie corocznego rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celnny.

⁶⁾ Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest.

Informacja o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone

Dziennik Ustaw Nr 192

— 12954 —

Poz. 1876

Załącznik nr 3

WZÓR

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾, KTÓRYCH WYKORZYSTYWANIE ZOSTAŁO ZAKOŃCZONE

1. Miejsce, adres
2. Właściciel/zarządca²⁾:
 - a) osoba prawna — nazwa, adres, ...
 - b) osoba fizyczna — imię, nazwisko i adres
3. Tytuł własności.....
4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾
5. Ilość (m², tony)³⁾
6. Rok zaprzestania wykorzystywania wyrobów
7. Planowane usunięcia wyrobów:
 - a) sposób
 - b) przez kogo
 - c) termin
8. Inne istotne informacje⁴⁾

Data

(podpis)

Objaśnienia:

¹⁾ Niepotrzebne skreślić.

²⁾ Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.

³⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

⁴⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).

⁵⁾ Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.

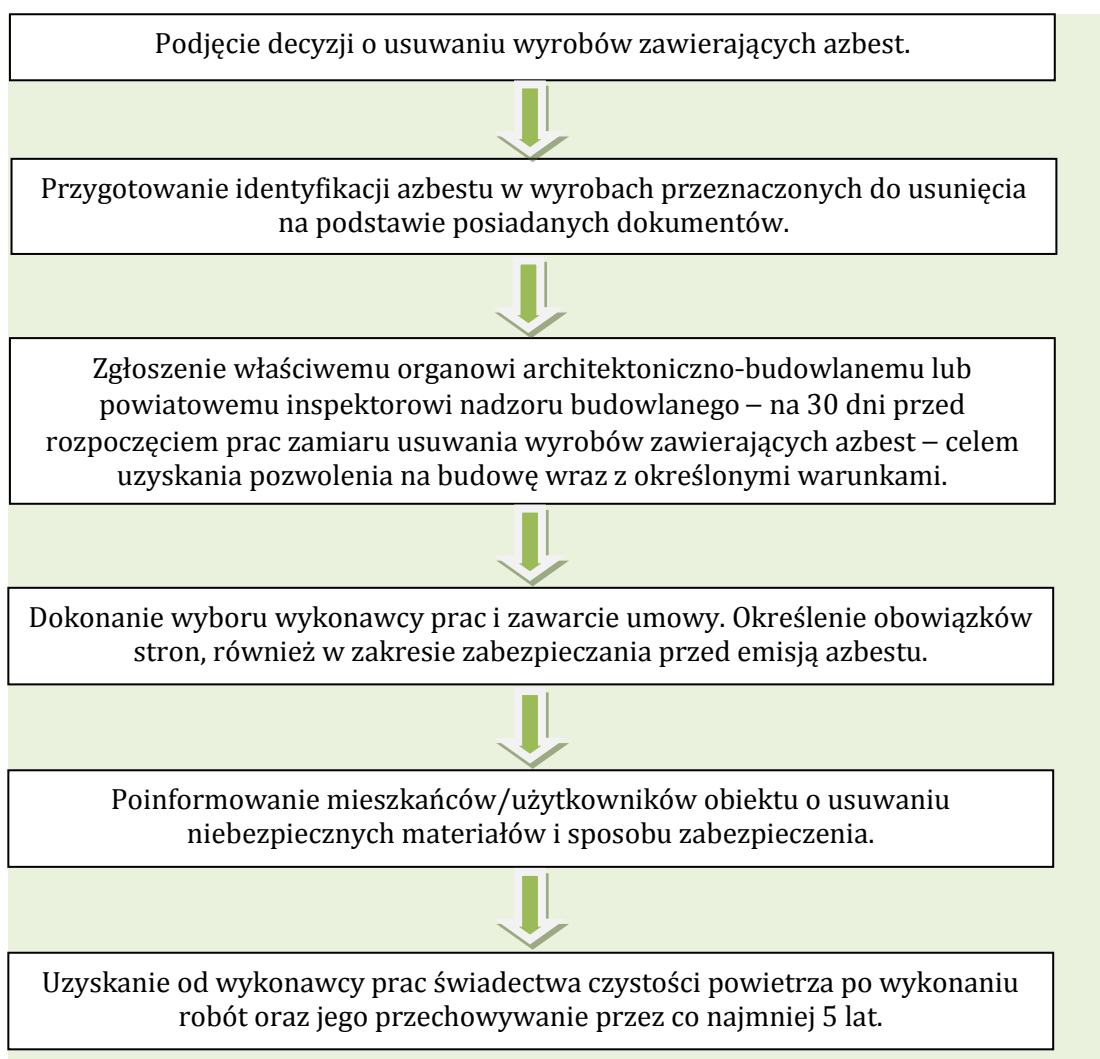
Informacje przedkłada się corocznie, celem wykazania ewentualnych zmian w ilości posiadanych wyrobów zawierających azbest. Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie występują wyroby zawierające azbest, ma ponadto następujące obowiązki:

- sporządzania corocznie planu oznakowania pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest – odpowiednim znakiem ostrzegawczym dla azbestu,

- opracowania i wywieszenia na widocznym miejscu instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest,
- zaznaczenia na planie sytuacyjnym terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest.

Ponadto dla każdego pomieszczenia, w którym znajdują się instalacje, urządzenia zawierające azbest lub wyroby zawierające azbest, właściciel, zarządca lub użytkownik sporządza corocznie plan kontroli jakości powietrza, obejmujący pomiary stężenia azbestu (dotyczy wyrobów azbestowych znajdujących się wewnątrz budynków).

Procedura 2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów (na podstawie „Informatora o przepisach i procedurach dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest” – Ministerstwo Gospodarki, Prac i Polityki Społecznej, 2003, zaktualizowany według stanu prawnego na dzień 31.12.2010r.)

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest – posiadający odpowiednie informacje lub dokumenty, mogące służyć do identyfikacji rodzaju i ilości azbestu w wyrobach – powinien przedstawić je wykonawcy prac usuwania lub zabezpieczania wyrobów zawierających azbest. Wyniki identyfikacji azbestu posiadane przez właściciela powinny być uwzględniane przy:

- sporządzaniu „Oceny...”,
- sporządzaniu informacji dla burmistrza o posiadanych wyrobach zawierających azbest,
- zawieraniu umowy na wykonanie prac zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest z wykonawcą tych prac – wytwarzającym odpady niebezpieczne.

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest, ma obowiązek zgłoszenia – na 30 dni przed rozpoczęciem prac, wniosku o pozwolenie na budowę (remont), wraz z określonymi warunkami. Wniosek powinien sporządzony z uwzględnieniem przepisów wynikających art. 31 ust. 3, pkt.2 oraz art. 36 ust. 1 pkt.1 i 4 ustawy – Prawo budowlane. Po dopełnieniu obowiązków formalnoprawnych, właściciel lub zarządca dokonuje wyboru wykonawcy prac – wytwórcy odpadów niebezpiecznych. Zawiera umowę na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczenia budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z azbestu. W umowie powinny być jasno sprecyzowane obowiązki stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu w czasie wykonywania prac. Prace w kontakcie z azbestem mogą być wykonywane wyłącznie przez osoby fizyczne lub prawne posiadające odpowiednie uprawnienia.

Niezależnie od obowiązków wykonawcy prac, właściciel lub zarządca powinien poinformować mieszkańców lub użytkowników budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, o usuwaniu niebezpiecznych materiałów zawierających substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla ludzi oraz sposobach zabezpieczenia przed tą szkodliwością.

Po zakończeniu prac właściciel lub zarządca powinien uzyskać od wykonawcy prac, pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania robót i oczyszczenia obiektu z azbestu i przechowywać je przez okres co najmniej 5 lat, wraz z inną dokumentacją budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu.

ZAŁĄCZNIK 2

Wykaz firm, które uzyskały decyzję Starosty Ryckiego zatwierdzającą program gospodarki odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest, powstającymi w wyniku prowadzenia prac remontowych:

- 1.** Algader Hofman Sp. z o.o.
ul. Wólczyńska 133
01-919 Warszawa
- 2.** ALBEKO Singer Sp. J.
87-510 Kotowo
- 3.** GAJAWI" P.P.H.U. Gabriel Rogut
ul. Kopernika 56/60
90-553 Łódź
- 4.** Przedsiębiorstwo produkcyjno-
Handlowo-Uługowe
ABBA-EKOMED Sp.z o.o.
ul. Poznańska 152
87-100 Toruń
- 5.** Przedsiębiorstwo Projektowo-Wdrożeniowe
„AWAT” Sp. z o.o.
ul. Kaliskiego 9
01-476 Warszawa
- 6.** Przedsiębiorstwo Usług Budowlanych Blacharstwo Montażowe
Ryszard Szczęotka
Sarny 28a
08-504 Ułęż
- 7.** Przedsiębiorstwo Handlowo-Uługowe
„JUKO”
Szczukocki Jerzy
ul. 1-go Maja 25
97-300 Piotrków Trybunalski
- 8.** P.P.H.U. EKO-MIX
ul. Grabiszyńska 163
50-950 Wrocław

9. Ramid – Mirosław Dec
ul. Kowalskiego 1/54
02-288 Warszawa

10. PPHU „Grama” Piotr Grabowski
os. Gen Sł. Maczka 14/5
37-100 Łańcut

11. PUH Dom-Bud S.C.
ul. Krochmalna 4
21-401 Lublin

12. Centrum Gospodarki Odpadami Azbestu i Recyklingu
„CARO” Roman Kulik
ul. Bohaterów Monte Cassino 4/12
22-400 Zamość

13. BUDZAM Sp. z o.o.
ul. Kresowa 4
22-400 Zamość

14. R&M Plettac Sp. z o.o.
ul. Kościuszki 19
63-500 Ostrzeszów

15. Firma Remontowo-Budowlana „Util”
Stanisław Zasłona
Ryczówek
ul. Dolna 8
32-310 Klucze

16. HYDROGEOTEHNIKA Sp. z o.o.
ul. Ściegiennego 262A
25-116 Kielce

17. IR-BUD Ireneusz Gołowski
ul. Kleeberga 15

21-411 Wojcieszków

18. PPU TEMIPOL Sp. z o.o.
ul. Konduktorska 42
40-155 Katowice

19. Termoexport
ul. Żurawia 24/7
00-366 Warszawa

20. Transport Metalurgia Sp. z o.o.
ul. Reymonta 62
97-500 Radomsko

21. Zakład REM-BUD
AMBROŻY Sp. J.
ul. Meissera 1/3 lok.222
03-982 Warszawa

22. Zakład Usług Budowlanych Grzegorz Czarnecki
Żabokliki 120
Gm. Siedlce

23. P.U.H.H. „UNITECH”
ul. Budowlana 1
08-500 Ryki

24. „Lub-Eko-Plus”
ul. Łęczyńska 59/62
20-313 Lublin

25. Santa-EKO Sp. j.
ul. Portowa 24
27-600 Sandomierz

26. POLONICA Sp. z o.o.
ul. 1 Maja 191
25-655 Kielce